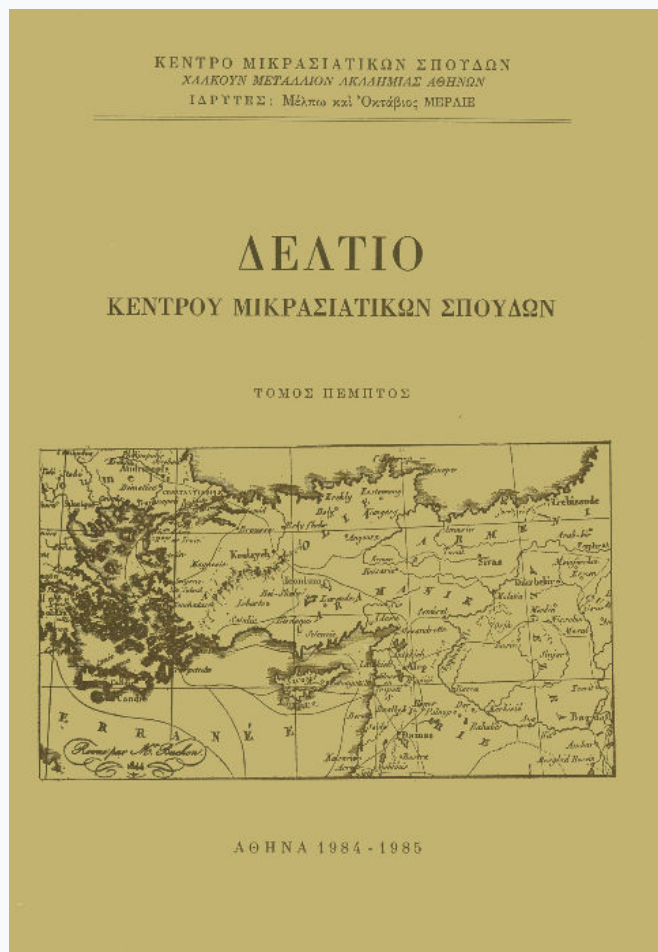


Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 5 (1984)



Δυο εγκύκλια πατριαρχικά γράμματα στα Καραμανλίδικα

Πηνελόπη Στάθη

doi: [10.12681/deltiokms.209](https://doi.org/10.12681/deltiokms.209)

Copyright © 2015, Πηνελόπη Στάθη



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Στάθη Π. (1984). Δυο εγκύκλια πατριαρχικά γράμματα στα Καραμανλίδικα. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 5, 103–132. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.209>

ΔΥΟ ΕΓΚΥΚΛΙΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΙΚΑ

Στὸν κώδικα 622 τῆς συλλογῆς τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου τῆς Κωνσταντινούπολης¹, ποὺ εἶναι γνωστὸς ὡς «Ἐπίσημος Κώδιξ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων», σώζονται δυὸ σχέδια πατριαρχικῶν γραμμάτων στὰ καραμανλίδικα²: τὸ κείμενό τους δηλαδὴ εἶναι τουρκικὸ καὶ ἡ γραφὴ ἑλληνικὴ. Ὁ Ἀ. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς στὴν περιγραφὴ τοῦ χειρογράφου τὰ ἐπισημαίνει καὶ τὰ χαρακτηρίζει σωστά: φ. 24α «Ἀπανταχοῦσα τουρκικὴ διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν», καὶ φ. 31α «Ἀπανταχοῦσα τουρκικὴ διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς Ἀγκύρας».

Νομίζω ὅτι ἀξίζει τὸν κόπο ν' ἀσχοληθεῖ κανεὶς λίγο περισσότερο μὲ αὐτὲς τίς δυὸ Ἀπανταχοῦσες.

Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Γεννάδιος Σχολάριος κατέγραψε μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρες τὴν ὀθωμανικὴ μετάφραση τῶν «Κεφαλαίων τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως», τὴν ὁποία ἔκανε ὁ Ἀχμέτ, καδῆς τῆς Βέρροιας³, ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀπόδοσης τῶν τουρκικῶν κειμένων μὲ τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο, ἔγινε «ὁ συνεκτικὸς δεσμός», ὅπως λέει ὁ Σ.Α. Χουδαβερδόγλου-Θεοδότου τῶν τουρκοφῶνων ἐλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μὲ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ

1. Περιγραφὴ τοῦ χειρογράφου στὸ Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, *Ἱεροσολυμικὴ Βιβλιοθήκη*, τ. V, Πετροῦπολις 1915, σ. 150-182.

2. Συνηθίστηκε νὰ ὀνομάζεται καραμανλίδικο κάθε κείμενο τουρκικὸ γραμμένο μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρες χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι πάντοτε ἀκριβές. Πβ. παρακάτω τὴν παράγραφο ποὺ ἀναφέρεται στὴ γλῶσσα.

3. Τὸ κείμενο αὐτὸ δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Martin Crusius, *Turcograeciae Libri octo*, Βασιλεία 1584, σ. 109-120. Τὸ ἴδιο κείμενο ἐξέδωσε τὸ 1718 ὁ Νεόφυτος Μαυρομάτης, μητροπολίτης Ναυπάκτου, μὲ τίτλο *Ἀπάνθισμα τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, Κιουλζάρι Ἰμάνι Μεσιχί*. Πβ. Γ.Γ. Λαδᾶ, «Ὁ μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης καὶ ἡ συμβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν διάσωσιν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», περ. *Συλλέκτης*, τ. I (1947), σ. 42-44.

τόν ελληνικό πολιτισμό⁴. Ἀπὸ τότε ἄρχισε καὶ σιγά-σιγά δημιουργήθηκε ὅλη αὐτὴ ἡ τουρκόφωνη φιλολογία καὶ βιβλιογραφικὴ παραγωγὴ ποὺ κράτησε μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγες δεκαετίες. Ἡ σημαντικότερη αὐτὴ καραμανλίδικη ἐντυπὴ παράδοση, ποὺ εἶναι μαζί τεράστια σὲ ὄγκο καὶ ποικιλότατη σὲ περιεχόμενο, βιβλιογραφήθηκε ἀπ' τοὺς Salaville - Dalgoglio σὲ τρεῖς τόμους γιὰ τὴν περίοδο 1584-1900⁵. Σημαντικὲς προσθήκες στὸν τρίτομο αὐτὸν κατάλογο, καὶ γιὰ τὴν ἴδια περίοδο τῆς καραμανλίδικης βιβλιογραφικῆς παραγωγῆς, ὀφείλονται στὴν Εὐαγγελία Μπαλτᾶ⁶, ἡ ὁποία καὶ ἐτοιμάζει τὸν τέταρτο τόμο, σὲ συνέχιση τοῦ καταλόγου τοῦ Dalgoglio, ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἐκεῖνος σταμάτησε, δηλαδὴ τὸ 1900, καὶ δόθηκε.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν παραγωγὴ ἐντύπων, πολλὰ εἶναι καὶ τὰ καραμανλίδικα χειρόγραφα καὶ ἔγγραφα, ποὺ ἀποτελοῦν ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸν τουρκόφωνο ἑλληνισμό τῆς Ἀνατολῆς⁷. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ἀναφέρονται στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ ποιμνίου, μιᾶς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀρχὲς εἶναι ὑποχρεωμένες νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς πιστοὺς στὴ γλώσσα ποὺ τοὺς εἶναι κατανοητὴ⁸. Κατὰ καιροὺς ἔχουν δημοσιευθεῖ

4. Σ. Α. Χουδαβερδόγλου-Θεοδότου, «Ἡ τουρκόφωνος ἑλληνικὴ φιλολογία 1453-1924», *Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζ. Σπουδῶν*, 7 (1930), σ. 493-495.

5. Séverien Salaville - Eugène Dalgoglio, *Karamanlidika*, t. I 1584-1850, Ἀθήνα 1958· t. II 1850-1866, Ἀθήνα 1966· t. III 1866-1900, Ἀθήνα 1974.

6. Evangelia Balta, «Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque, imprimés en caractères grecs (1584-1900): Addition», *Δελτίο ΚΜΣ*, 2 (1980), σ. 183-205. Ἡ Εὐαγγελία Μπαλτᾶ μοῦ παρέσχε τὴν πληροφορία ὅτι οἱ τελευταῖες καραμανλίδικες ἐκδόσεις ἀνάγονται στὸ ἔτος 1929, καὶ τυπώθηκαν στὴ Θεσσαλονίκη. Τὴν εὐχαριστῶ.

7. Ὑπῆρχαν πάντοτε ἀντιρρήσεις καὶ διχογνωμίες σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση καὶ τὴν καταγωγὴ τῶν Καραμανλίδων. Ἀπὸ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία σημαντικὲς εἶναι οἱ μελέτες τῶν Ἑμμ. Τσαλικογλου, «Πότε καὶ πῶς ἐτουρκοφώνησεν ἡ Καππαδοκία», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 14 (1970), σ. 9-30· Faruk Sümer, «Anadolu'ya yalınız göçebe Türkler mi geldi?» (= Μοναχὰ νομάδες Τούρκοι ἦρθαν στὴν Ἀνατολία;), *Belleten*, 24.96 (1960), σ. 577· Π. Μ. Κιτρομηλίδη, «Ὁ ἐξισλαμισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ οἱ ἱστορικὲς καταβολὲς τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 16 (1975), σ. 318-337· καὶ ἡ πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ Talât Tekin «Çeşitli Alfabelerle Türkçe yazılar: Grek alfabesiyle Türkçe» (= Τουρκικὰ κείμενα σὲ διάφορα ἀλφάβητα: τουρκικὰ μὲ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο), *Tarih ve Toplum*, Μάρτης 1984, σ. 183.

8. Δεῖγμα μιᾶς τέτοιας ἐπικοινωνίας εἶναι καὶ τὸ καραμανλίδικο σιγίλλιο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' (πβ. Κ. Μανάφη, «Ἀνέκδοτον καραμανλίστι σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 14 [1970], σ. 226-256) καθὼς καὶ τὸ καραμανλίδικο γράμμα γιὰ τὴ σχολὴ Ψωμαθεῖων (1763) στὸ Ἰωάνειμ Φο-

διάφορα τέτοια καραμανλίδικα γραπτά μνημεία, κυρίως επιτύμβιες⁹ πλάκες, επιγραφές και λαογραφικό υλικό¹⁰, που αναφέρονται σε διάφορους τομείς της ζωής των τουρκοφώνων Έλλήνων της Μικράς Ασίας, τούς όποιους, τα πρώτα χρόνια του 18ου αιώνα, χαρακτηρίζει μια έντονη θρησκευτικότητα¹¹.

Τα δυο έγγραφα που παρουσιάζω παρακάτω έχουν ένα κοινό περιεχόμενο: αναφέρονται και τα δυο στον Πανάγιο Τάφο και στις οικονομικές δυσχέρειες της 'Αγιοταφικής 'Αδελφότητας. 'Εντάσσονται μέσα στο γενικότερο θέμα «ζητείτες»¹², και απευθύνονται στους τουρκοφώνους Έλληνες της Μικράς Ασίας. Είναι, δηλαδή, ἐγκύκλια ποιμαντορικά γράμματα¹³, που το περιεχόμενό τους καθορίζεται από τα ἐπιχώρια γενικά ή ειδικά θέματα. 'Αλλ' ἄς τα ἐξετάσουμε καλύτερα ένα-ένα.

Α. 'Η πρώτη ἐγκύκλιος

Το πρώτο έγγραφο, αὐτὸ πὸν βρίσκεται στὸ φ. 24α τοῦ χφ. ΜΠΤ 622,

ροπούλου, «'Εγγραφα τοῦ Πατριαρχικοῦ 'Αρχιεπισκοπικοῦ», 'Εκκλησιαστικὴ 'Αλήθεια, Κ' (1900), σ. 476-479.

9. R. Clogg, «A Karamanlidika inscription from Mount Athos (1818)», *Byzantine and Modern Greek Studies*, I, (1975), σ. 207-210· Semavi Eyice, «Anadoluda 'Karamanlidika' Kitabeler, Grek harfleriyle Türkçe Kitabeler», *Belleten*, 34 (1975), τχ. 153, σ. 25-48· A. Iordanoglou, «A karamanlidic funerary inscription 1841 in Nicaea (Iznik) Museum», *Balkan Studies*, 19.1 (1978), σ. 185· Εὐγενία Χατζηδάκη, «Χριστιανικὲς ἐπιγραφὲς Μ. 'Ασίας καὶ Πόντου στὸ Μουσεῖο Μπενάκη», *Μικρασιατικὰ Χρονικά*, 8 (1959), σ. 60-73· R. Clogg, «Some karamanlidika inscriptions from the monastery of the Zoodokhos Pigi, Balikli, Istanbul», *Byzantine and modern Greek Studies*, 4 (1978), σ. 55-67· A. 'Ιορδάνογλου, «Καραμανλίδικες ἐπιγραφὲς τῆς 'Ιερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλή Κωνσταντινουπόλεως», *Βαλκανικά Σύμμεικτα*, I (1981), σ. 63-92.

10. Τέτοια εἶναι ἡ δυσεῦρετη μελέτη τοῦ R. M. Dawkins «Turco-Christian Songs from Asia Minor», *Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientale*, 4 (1934) [Mélanges Bidez], σ. 185-206.

11. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλιογραφημένα καραμανλίδικα βιβλία τὰ πρῶτα 33 κατὰ σειρὰ –τὸ τελευταῖο ἀνήκει στὸ ἔτος 1804– εἶναι ὅλα θρησκευτικὸ περιεχόμενου.

12. Βιβλιογραφία γιὰ τὶς ζητεῖες στὴ μελέτη: Πηνελόπης Στάθης, «Τὰ κατὰστιχα συλλογῆς ἐλεῶν τοῦ Παναγίου Τάφου, ἡ μελέτη καὶ ἡ προβληματικὴ τους», 'Ακαδημία 'Αθηνῶν, Σύλλογος 'Επιστημονικοῦ Προσωπικοῦ, 'Επιστημονικὲς ἀνακοινώσεις, 'Αθήνα 1982, σ. 125.

13. Οἱ ἐγκύκλιοι, ἢ τὰ ἐγκύκλια ποιμαντορικά γράμματα, εἶναι γράμματα ἐπι-

είναι αντίγραφο πατριαρχικής ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς τουρκόφωνους χριστιανούς κάποιας ἀπ' τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἀγκύρας ἢ τῆς Καππαδοκίας ἢ ἀκόμη καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹⁴. Δὲν μπορούμε νὰ ὀρίσουμε μὲ βεβαιότητα τοὺς ἀποδέκτες γιατί ὁ ἄωρος πού θ' ἀναγραφόταν τὸ ὄνομα τοῦ ἐξαπολύοντος τὴν ἐγκύκλιο πατριάρχου καὶ ὁ ὀνοματισμὸς τῶν πιστῶν, στοὺς ὁποίους ἀπευθυνόταν, εἶναι κενός.

Τὸ περιεχόμενόν του εἶναι μιὰ ἐκκλήση στὰ φιλόνηθρα αἰσθήματα τῶν πιστῶν γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀγίου Τάφου.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι λυτό, διπλωμένον μέσα στὸν ἐπίσημο κώδικα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κι ἔχει διαστάσεις 0,34 × 0,41 μ. Ὅταν ἀργότερα ἀριθμήθηκαν τὰ φύλλα τοῦ χειρογράφου πῆρε καὶ τὸ φύλλο αὐτὸ τὸν ἀριθμὸ 24α. Ἡ Ἀπανταχοῦσα εἶναι ἀκέφαλη, ὅπως σημείωσα παραπάνω, καὶ κολοβή· τελειώνει, δηλαδή, κάπως ἀπότομα, χωρὶς τὶς συνηθισμένες εὐλογίες καὶ εὐχές.

Τὸ ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι πατριαρχικὴ σημειώνεται ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενό της· ποιὸς, ὁμως, πατριάρχης τὴν ἐξαπέλυσε, εἶναι, ὅπως εἶπα, ἄδηλο. Ὡστόσο ἰσχυρὲς ἐσωτερικὲς μαρτυρίες μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ πῶ μὲ βεβαιότητα ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Παῖσιο Β' ¹⁵ (1726-1733). Τὰ ἴδια στοιχεῖα βοηθοῦν καὶ στὸ χρονικὸ προσδι-

σκόπων, μητροπολιτῶν ἢ πατριαρχῶν πρὸς τὸ ποίμνιό τους, γιὰ θέματα πίστεως. Οἱ πατριάρχες ἐπίσης ἐστελναν τέτοια γράμματα πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ μητροπολίτες, ἀπὸ ὅπου καὶ ὁ ὁρος ἀπανταχοῦσες.

14. Εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ τοὺς περιηγητές, ὅτι στὶς συνοικίες Κοντοσκάλι (Kadırga İman) καὶ Ψωμαθεῖα (Samatya) τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἤδη ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα τουρκόφωνοι χριστιανοὶ ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ὁ ἐνοριακὸς ναὸς Ἅγιος Κωνσταντῖνος συνηθιζόταν νὰ λέγεται «τῆς Καραμανιάς». Πβ. Μ. Γεδεών, «Τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων», *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, 8 (1888), σ. 200, καὶ Halil Inalcık, «Fatih Sultan Mehmet, Istanbul Fethi ve Imparatorluk» (= Ὁ Μωάμεθ ὁ πορθητής, ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ αὐτοκρατορία), *Türk Kültürü*, 2 (1964), σ. 13.

15. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παῖσιος Β' ἀναφέρεται νὰ ἔχει ἐκδώσει τέτοια ἐγκύκλια γράμματα, προτρεπτικὰ γιὰ ἐνίσχυση τοῦ Ἀγίου Τάφου. Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ μερικὲς τέτοιες περιπτώσεις: τὸ 1726 ὁ πατριάρχης ἔγραψε στὸ μητροπολίτη Χίου Δανιὴλ συστήνοντάς του νὰ γίνετα ἡ σχετικὴ ἐλεημοσύνη στὰ κουτῖα τοῦ Ἀγίου Τάφου (βλ. Κ. Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου (1575-1863)*, Κωνσταντινούπολις 1904, σ. 489)· τὸ ἔτος

ορισμό της ἐγκυκλίου· θὰ πρέπει νὰ εξαπολύθηκε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1728-1730. Τὸ ἴδιο τὸ κείμενο προσφέρει τὶς ἐξῆς σαφεῖς ἀναφορές: «Ve lakin makariyatatos ve âhiyatatos Kûdşerif patriârches' i kûrios kûrios Xrûsanthos bunları böyle gördükten, "Ἅγιος Τάφος" un zıyanını irtikâp edin-mediginden kalktı da bu kadar vilâyet gezdi ve bu kadar yol zahmeti çekti ihtiyarlığıyla âliliyiyle» ('Ἄλλ' ὁμως ὁ μακαριότατος καὶ ἀγιότατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων κύριος κύριος Χρῦσανθος, ἐπειδὴ τὰ εἶδε αὐτὰ ἔτσι καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔκανε κακὴ χρῆση τῇ ζημιᾷ τοῦ Ἁγίου Τάφου, σηκώθηκε μὲ τὰ γεράματά του καὶ μὲ τὴν ἀρρώστια του καὶ τράβηξε τόσες ταλαιπωρίες τοῦ ταξιδιοῦ). Πρέπει, δηλαδή, νὰ ἐκδόθηκε αὐτὴ ἡ Ἀπανταχοῦσα στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς πατριαρχίας τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ, περὶ τὰ ἔτη 1728-1730, γι' αὐτὸ ἀναφέρονται καὶ οἱ λέξεις «γεράματα» καὶ «ἀρρώστια»¹⁶.

Γνωρίζουμε καλὰ ὅτι ἦταν συνήθεια ἡ «ζητεία» ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Τώρα μαθαίνουμε πῶς ὅταν ἡ ζητεία γινόταν σὲ περιοχὴ μὲ τουρκόφωνους χριστιανούς, θεωροῦνταν σκόπιμο ν' ἀναγγέλλεται ἀπὸ τὸν πατριάρχη μὲ μιὰ ἐγκύκλιο στὴ γλώσσα ποὺ τοὺς ἦταν κατανοητὴ, στὰ καραμανλίδικα.

Εἰτούτῃ ἡ Ἀπανταχοῦσα φαίνεται ὅτι ἀπευθύνεται στὶς κυριότερες ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στὴ Μ. Ἀσία, τῆς Ἀγκύρας, τῆς Καπαδοκίας, ἀκόμα καὶ τῆς ἴδιας τῆς Κωνσταντινούπολης¹⁷: «Bunun

1727 ἔχουμε τρεῖς τέτοιες ἐπιστολές: ἡ πρώτη βρίσκεται στὸν ἐπίσημο κώδικα τοῦ πατρ. Ἱεροσολύμων καὶ ἀπευθύνεται στοὺς μητροπολίτες Θεσσαλονίκης, Ἀδριανουπόλεως, Βερροῖας, Ναούσης καὶ Λαρίσης καὶ ἀφορᾷ τὰ ἐλέη καὶ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Ἁγίου Τάφου (Κ. Δελικάνη, *ὁ.π.*, σ. 490)· ἡ δεῦτερη βρίσκεται στὸν ἴδιο κώδικα καὶ ἀποστέλλεται στοὺς μητροπολίτες Ἀδριανουπόλεως, Διδυμοτείχου, Αἴνου, Βιζύης καὶ Μηδείας, Ἀγχιάλου, Μαρωνείας, Σαῶπολέως, Ξάνθης καὶ Περιθωρίου, Ἰμβρου, στὸν ἀρχιεπίσκοπο Λιτίτζας καὶ στὸν ἐπίσκοπο Ἀγαθοπόλεως, γιὰ τὰ ἐλέη καὶ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ Ἁγίου Τάφου (Κ. Δελικάνη, *ὁ.π.*, σ. 490)· ἡ τρίτη δημοσιεύεται στὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἔργου *Ἐγχειρίδιον Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ*, Βουκουρέστι 1768, σ. πγ' - ζ β'. Τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὴν παραπάνω ἐγκύκλιο εἶναι ὅτι μέσα στὴν ἴδια ἐκδοσὴ τὸ κείμενο δημοσιεύεται καὶ στὰ καραμανλίδικα, «Τέβρη Μεκτουποῦν ἀγινή τζοῦμλε Μουουμήν Χριστιανλερέ, Ἅγιος Τάφος ἱαρτιμή ἰτζήν» (= Ἵσον ἐγκυκλίου γράμματος εἰς ἅπαντας τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς ὑπὲρ τῆς βοηθείας τοῦ Ἁγίου Τάφου).

16. Ὁ Χρῦσανθος πεθαίνει τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1731. Τὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του μαρτυρεῖται νὰ εἶναι συχνὰ ἀρρωστος ἀπὸ τὴν ποδालγία.

17. Πβ. σημ. 14.

işin patriarşha efendimiz, āghios ārchierēas' lara da haber ediyor ki herkesin eparchia 'sinda olan pnevmatikos' lara ve Stanbol şehrinde olan ēkκλησία προεστός' lařina» (γι' αὐτὸ ὁ κύριός μας patriarşhes γνωστοποιεῖ καὶ στοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, στοὺς πνευματικοὺς τοὺς εὕρισκομένους στοὺς καθενὸς τὴν ἐπαρχία, καὶ στοὺς προεστοὺς τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Σταμπούλ).

Τὸ περίεργο μὲ τὴν ἐγκύκλιο αὐτὴ εἶναι ὅτι οἱ ἐκκλήσεις καὶ οἱ νοθεσίες δὲν γίνονται στὸ πρῶτο πρόσωπο, ἀλλὰ στὸ τρίτο, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ ἐπεξήγηση τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, ἢ σὰν ἡ ἐγκύκλιος νὰ ἐξαπολύεται ἀπὸ κάποια ἀρχὴ (τῇ Σύνοδο;), ἢ ὅποια ἐρμηνεύει τὴν πατριαρχικὴ θέληση. Αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὸ προσδιορίσουμε, ἀφοῦ, ὅπως εἶπα, εἶναι ἀγγραφο τὸ τμῆμα ποὺ θὰ περιεῖχε τὴν μονοκονδυλιὰ τοῦ patriarşhes, καθὼς ἐπίσης λείπει παντελῶς τὸ τέλος, ὅπου θα συνυπέγραφαν οἱ συνοδικοὶ μητροπολίτες. Τὰ συνοδικὰ γράμματα, βέβαια, εἶναι ὅλα γραμμένα στὸ πρῶτο πρόσωπο· ὥστόσο ἡ μετάφρασή τους στὰ τουρκικὰ μπορεῖ νὰ δώσει τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ μᾶς παρουσιάζεται ἐδῶ στὸ προκείμενο ἔγγραφο.

Β. Ἡ δευτέρα ἐγκύκλιος

Τὸ δεύτερο ἐγκύκλιο γράμμα, ἡ Ἀπανταχοῦσα, ὅπως χαρακτηρίζεται, βρίσκεται κι αὐτὸ στὸν κώδικα ΜΠΤ 622, καὶ στὰ φύλλα 31α-31β¹⁸. Δὲν εἶναι λυτὸ ἔγγραφο, ὅπως τὸ προηγούμενο, ἀλλὰ ἀντιγραμμένο μέσα στὸν κώδικα, γι' αὐτὸ κι οἱ διαστάσεις του εἶναι ἴδιες μὲ τὶς διαστάσεις τοῦ κώδικα, δηλαδὴ $0,204 \times 0,311$ μ.

Παρ' ὅλο ποὺ δὲν ὑπάρχει ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ patriarşhes ποὺ ἐξαπολύει τὴν Ἀπανταχοῦσα, εἶναι φανερὸ ὅτι συντάκτης τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς εἶναι ὁ Ἱεροσολύμων Χρύσανθος Νοταρᾶς· ἀποδέκτες, ἀπ' τὴν ἄλλῃ μεριά, εἶναι οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ τῆς μητροπόλεως Ἀγκύρας¹⁹.

Ὁ Χρύσανθος Νοταρᾶς ἀπευθύνεται στοὺς πιστοὺς γιὰ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνη γιὰ τὸν Ἅγιο Τάφο: «Ἅγιος Τάφος» un götörlümez borç sebebinden ve yeni yapılarına secdeli ve aziz yerlerinde olan harçlar için» (ἐξ

18. Στὸν ἴδιο κώδικα καὶ στὰ φφ. 22α-23β, ποὺ προηγούνται τῆς Ἀπανταχοῦσας τὴν ὁποία ἐξετάζουμε, ὑπάρχουν παρόμοια σχέδια ἐγκυκλίων γραμμάτων στὰ βλαχικὰ μὲ κυριλλικοὺς χαρακτήρες.

19. Τοῦτο προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἐκφώνηση τοῦ γράμματος «Ἀζίζ Ἀγκυρα μητρόπολιντὲ σακὶν ὀλανλάρ» (= ποὺ ἐφησυχάζετε στὴν ἁγία μητρόπολη τῆς Ἀγκύρας).

αίτίας τῶν ἀφόρητων χρεῶν τοῦ Ἀγίου Τάφου καὶ τῶν ἐξόδων γιὰ τὰ νέα κτίρια στοὺς προσκυνητοὺς καὶ ἀγίους τόπους). Ὁ χρόνος συγγραφῆς τῆς Ἀπανταχούσας δὲν εἶναι σαφής· δὲν ἀναγράφεται καμιὰ χρονολογία, καὶ δυστυχῶς οἱ ἐσωτερικὲς μαρτυρίες εἶναι κι αὐτὲς ἀρκετὰ συγκεχυμένες. Μιὰ κατ' ἀρχὴν πιθανὴ χρονολόγησις τῆς ἐγκυκλίου θὰ ἦταν τὰ χρόνια 1724-1725, τότε ποὺ ὁ Χρῦσανθος βρισκόταν σὲ περιοδεία στὴ Μ. Ἀσία, γιὰ συλλογὴ ἐλεῶν²⁰. Κι ἐνῶ αὐτὸς συλλέγει τὰ ἐλέη μιᾶς περιοχῆς, ἀποστέλλει ἀγιοταφίτες μοναχοὺς νὰ κάνουν τὸ ἴδιο σὲ ἄλλους τόπους, καὶ στὴν περίπτωσή μας στὴ μητρόπολη Ἀγκύρας. Προηγουμένως ὁμως τοὺς ἐφοδιάζει μὲ τὴ σχετικὴ ἐγκύκλιο ποὺ θὰ τοὺς διευκολύνει καὶ θὰ τοὺς ἐξασφαλίζει. Ἔτσι στὸ κείμενο μέσα ἀναφέρει: «Ruhumuz muhabbetiylene gine size çok yakınım ve ricalar sürerim ki bize gelmenizde edeceğiniz hürmetleri ve yardımleri, şimdi sizde olan kardaşlarımızı, atalar, aziz Ἀγιος Τάφος» un hizmetkârlarına hürmetlice yardım eyleyesiniz» (Μὲ τὴν ἀγάπη τῆς ψυχῆς μας, πάλι εἶμαι πολὺ κοντὰ σας καὶ σᾶς παρακαλῶ τίς τιμὲς καὶ τίς βοήθειες ποὺ θὰ πραγματοποιήσετε μὲ τὸν ἐρχομὸ σας σὲ μᾶς νὰ τίς κάνετε στοὺς ἀδελφούς μας τοὺς πατέρες καὶ ὑπηρετὲς τοῦ Ἀγίου Τάφου ποὺ βρίσκονται τώρα σὲ σᾶς).

Ὡς αἰτία τῆς ζητείας, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γενικὰ ἀφόρητα) ἐξοδα τοῦ Ἀγίου Τάφου, ἀναφέρονται καὶ ἐξοδα γιὰ τὰ νέα κτίρια (yeni yapılarına) στοὺς προσκυνητοὺς τόπους. Γνωρίζουμε ὅτι ἤδη τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1723 ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος συγχαίρει τὸν πατριάρχη «καὶ διὰ τὰ νέα κτίρια ὅπου ἠγόρασεν ἡ μακαριότης της ἐν Γιάφρα»²¹, χωρὶς βέβαια ν' ἀποκλείεται αὐτὰ τὰ νέα κτίρια νὰ εἶναι οἱ ἐπισκευὲς ποὺ ἔγιναν στοὺς ναοὺς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ μάλιστα στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως τὸ 1720. Ἡ δικαιολογία τῶν ἐξόδων γιὰ τὰ νέα κτίρια εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρη, καὶ εἶναι ἕνας σημαντικὸς λόγος γιὰ ἐκκλήσις ἐκτάκτων εἰσφορῶν.

Τὸ σημεῖο ποὺ θὰ μᾶς βοηθοῦσε σημαντικὰ στὴ χρονολόγησις αὐτῆς

20. Πβ. τὸν πίνακα μετακινήσεων τοῦ Χρυσάνθου Νοταρᾶ στὸ τέλος τῆς μελέτης Π. Σταθῆ, «Τὸ ἀνέκδοτο ὁδοιπορικὸ τοῦ Χρυσάνθου Νοταρᾶ, *Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά*, I (1984), σ. 274-275. Τὴν ἴδια πρακτικὴ μὲ τοὺς ἀγιοταφίτες μοναχοὺς ἐφάρμοζαν καὶ οἱ σιναίτες ὅταν περιέρχονταν γιὰ ζητεῖς. Ἐφοδιάζονταν δηλαδὴ καὶ μὲ σουλτανικὰ ἔγγραφα ποὺ θὰ τοὺς ἐξασφάλιζαν ἀπὸ τίς φορολογίες καὶ τὰ δοσίματα ὑπὲρ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν. Βλ. Π. Χιδιρογλου, «Κατάλογος ἐπιστῆμων Ὀθωμανικῶν χειρογράφων τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ ὁρους Σινᾶ», *Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν*, X (1979-1980), σ. 321-423.

21. E. Legrand, *Epistolaire Grec, Bibliothèque Grecque Vulgaire*, t. IV, Παρίσι 1888, σ. 175.

τῆς Ἀπανταχούσας εἶναι ἡ φράση «Tanrınin nazarı üzerinizde olmasıyla size bir aziz, ikramlı, Allahtan korkar, Allah muhabbetlisi bir ârchiepêra vermîştir ihsanına şükûr etmelisiniz, kendim vukuf olalı şevînçliyim» ('Ο Θεός, πού ἔχει τὸ βλέμμα του ἐπάνω σας, σᾶς χάρισε ἕναν χαρισματικό, θεοφοβούμενο, φιλόθεο καὶ ἅγιο Ἀρχιερέα. Πρέπει νὰ εἴστε εὐγνώμονες γιὰ τὴ δωρεά του. Ἐγὼ ἀπὸ τότε πού τὸ ἔμαθα εἶμαι πολὺ χαρούμενος, νὰ τὸ ξέρετε). Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὴν ἀνάρρηση στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο Ἀγκύρας κάποιου μητροπολίτη τὸν ὁποῖο ὁ Χρῦσανθος ἐκτιμᾷ καὶ βρίσκει ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ συγχαρεῖ τοὺς χριστιανοὺς γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ καὶ νὰ τοὺς συστήσει νὰ τὸν βοηθᾶνε καὶ νὰ τὸν συνδράμουν ὕλικά καὶ ἠθικά.

Μιὰ ἔρευνα στοὺς κατὰ καιροὺς δημοσιευμένους ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς μητροπόλεως Ἀγκύρας²² μᾶς δίνει ἐπικρατέστερο ὄνομα γιὰ ἐκείνη τὴν περίοδο τὸν Νεόφυτο Ἀγκύρας²³, ὁ ὁποῖος κατέχει τὸ μητρο-

22. Στὴν προσπάθειά μου νὰ διακριθῶσω τὸ πρόσωπο πού κατεῖχε τὸ μητροπολιτικὸ θρόνο τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἐξέτασα τοὺς δημοσιευμένους ἐπισκοπικοὺς καταλόγους Ἀγκύρας καὶ διαπίστωσα ὅτι σ' αὐτοὺς ὑπάρχουν ἑλλείψεις, διχογνωμίες καὶ ἀνεπάρκεια στοιχείων. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ὅτι ἐνῶ στοὺ Ἀ. Ἀλεξούδη, Μητροπολίτου Ἀμασειας, «Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας», *Νεολόγος* Κωνσταντινουπόλεως, ΚΕ' (1891), φ. 6561, σ. 3, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1674-1740 δὲν μαρτυρεῖται ἀλλαγὴ μητροπολίτου, στὸ ἀντίστοιχο λῆμμα τῆς *Θρησκευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας*, ὑπὸ Τ. Α. Γριτσοπούλου, στὰ ἴδια χρόνια σημειώνονται 7 ὀνόματα μητροπολιτῶν. Πβ. ἐπίσης Μωϋσέως Μωϋσίδου, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθυπατικῆς Γαλατίας. Μονογραφία Περί Ἀγκύρας», *Ξενοφάνης*, Γ' (1905), σ. 246-251· *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques*, τ. II, Paris 1914, λῆμμα Ancora. Michael Le Quien, *Oriens Christianus in quator Patriarchatus digestus*, Parisiis MDCCXL, Α', σ. 454-458.

23. Γιὰ τὸν Νεόφυτο Ἀγκύρας οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε εἶναι ἐλάχιστες καὶ δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα πού τοῦ ἀποδίδει ὁ Χρῦσανθος, ὅπως *χαρισματικός, φιλόθεος, θεοφοβούμενος, ἅγιος ἀρχιερέας*. Οἱ μόνες μαρτυρίες γιὰ τὴ δραστηριότητά του εἶναι: α) τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1720 συνυπογράφει πατριαρχικὸ σιγίλλιο τοῦ πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Γ' γιὰ τὴ σταυροπηγιακὴ ἀξία τοῦ μοναστηριοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων στὴν ἐπαρχία Ναυπλίου καὶ Ἀργους (Fr. Miklosich-Müller, *Acta et Diplomata*, τ. 6, Βιέννη 1890, σ. 323-325)· β) τὸν Ἰούλιο τοῦ 1721 ὑπογράφει σὲ πατριαρχικὸ γράμμα τοῦ Ἱερεμίου Γ', γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη τῆς μονῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα ἐγράφει «παρόντος γνώμη καὶ συναινέσει τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου». Οἱ δύο αὐτὲς μνεῖες δὲν φωτίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ Νεοφύτου, ἀλλὰ τὸ ὅτι

πολιτικό θρόνο από το 1720 μέχρι το 1740, έτος που τον διαδέχεται ο Ίωαννίκιος²⁴. Το ότι δεν έχουμε αλλαγή στο μητροπολιτικό θρόνο της Ἀγκύρας από το 1720 μέχρι το 1740 είναι στοιχείο που μᾶς επιτρέπει νά χρονολογήσουμε τήν Ἀπανταχοῦσα μέ περισσότερη βεβαιότητα.

Ἔτσι, ἡ πρώτη ὑπόθεση ὅτι ἡ ἐγκύκλιος πρέπει νά ἔχει συνταχθεῖ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1724-1725, μοιάζει νά παραμένει ἀμετακίνητη, ἀφοῦ κανένα ἄλλο στοιχείο δέν μᾶς βοηθάει γιά κάποια ἄλλη πιό συγκεκριμένη χρονολόγηση.

Ἡ γλώσσα τῶν Ἐγκυκλίων

Οἱ δύο αὐτές Ἀπανταχοῦσες, πού τίς χρονολογήσαμε μέσα στήν τρίτη δέκαετία τοῦ 18ου αἰώνα, εἶναι, ὅπως ἀναφέρθηκε καί στήν ἀρχή τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, γραμμένες στήν τουρκική γλώσσα μέ ἑλληνικούς χαρακτήρες.

Ἡ γλώσσα τῶν κειμένων δέν παρουσιάζει διαλεκτικές ἰδιαιτερότητες, ὅπως θά παρατηρήσει κανεῖς στοῦ σύντομο κριτικό ὑπόμνημα πού παραθέτω. Αὐτό, βέβαια, εἶναι πολὺ φυσικό, ἀφοῦ οἱ Ἀπανταχοῦσες δέν προέρχονται ἀπό κάποια ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας ἀλλά ἀπό τὰ Πατριαρχεῖα²⁵, ὅπως συνηθίζονταν νά λέγονται, ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Ἔτσι, ἡ γλώσσα εἶναι πολὺ κοντά στή λογοτεχνική τουρκική ἀνάμικτη μέ λαϊκά στοιχεία καί μέ κάποιες φωνητικές ἰδιαιτερότητες²⁶. Αὐτὴν τήν γλώσσα, πού ἐπικράτησε νά ὀνομάζεται ὡς Ἀνατολική Ὑψηλὴ Τουρκική, μελέτησε, στὰ βασικά της φαινόμενα, ὁ J. Eckmann ἀποδελτιώνοντας 21 τουρκόφωνα βιβλία, ἐκδεδομένα μεταξύ τῶν ἐτῶν 1756-1818²⁷.

βρίσκεται νά ὑπογράψει τὸ ἴδιο ἔγγραφο μέ τὸν Χρυσάνθο Νοταρᾶ εἶναι μιὰ ἐνδειξη ὅτι οἱ δύο ἄντρες γνωρίζονταν τουλάχιστον ἀπὸ τὸ 1722.

24. Ὁ Ἰωαννίκιος τὸ 1745 μετατίθεται στοῦ Μελένικου.

25. Ἐπειδὴ στήν Κωνσταντινούπολη ἐκτός ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κατοικοῦσε καί ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων συνηθίστηκε νά ἀναφέρονται «τὰ Πατριαρχεῖα», στὸν πληθυντικὸ.

26. Ὁ χαρακτηρισμὸς εἶναι ἀπὸ τὸν Janos Eckmann σὲ μιὰ προσπάθειά του νά κατατάξει σὲ ἐνότητες, μέ βάση τοὺς διάφορους γλωσσικοὺς τύπους, τὰ καραμανλίδικα κείμενα· βλ. J. Eckmann, «Anadolu Karamanli ağizlarina ait araştırmalar» (= Ἐρευνες σχετικές μέ τίς καραμανλίδικες διαλέκτους τῆς Ἀνατολίας), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VIII, 1-2 (1950), σ. 167.

27. Τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα παρατηρεῖ ἡ Mefküre Mollova καί ταξινομεῖ τίς λέξεις σὲ ὀκτὼ ὁμάδες ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν καί τῶν ἱστορικῶν καί τῶν διαλεκτολογικῶν πηγῶν τῆς τουρκικῆς γλώσσας· βλ. σχετικά στοῦ Mefküre Mol-

Μιά σύγκριση των λέξεων και των παραλλαγών τους, που παραθέτει ο J. Eckmann, με αυτές που επισημαίνονται ως αποκλίνουσες από την τουρκική ὀρθογραφία στα ἔγγραφα που ἐκδίδονται παρακάτω, μᾶς πείθουν ὅτι ὁ χρόνος συγγραφῆς τους εἶναι οἱ πρῶτες δεκαετίες τοῦ 18ου αἰῶνα, ὅπου ἡ ὀρθογραφία δὲν ἔχει ἀκόμη τυποποιηθεῖ²⁸.

Τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο, παρ' ὅλο πὺ εἶναι εὐκολότερο σὲ σχέση με τὸ ἀραβικὸ γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή τῶν ἤχων τῆς τουρκικῆς γλώσσας, δὲν παύει νὰ παρουσιάζει δυσκολίες στὴν καταγραφή τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν γραμμάτων, ὅπως: *b* (μπ), *c* (τς παχύ), *ç* (τσ παχύ), *d* (ντ), *g* (γκ), *ö* (ε γαλλικό), *ş* (σ παχύ), *ü* (υ γαλλικό).

Γιὰ νὰ γίνουν εὐληπτες κάποιες παρατηρήσεις μου σχετικὰ με τοὺς φθόγγους αὐτοὺς, πρέπει νὰ προτάξω ἐδῶ δυὸ τρία πληροφοριακὰ στοιχεῖα. Κατὰ καιροὺς ἐγιναν διάφορες ἀπόπειρες κωδικοποιήσεως αὐτῶν τῶν φθόγγων, καὶ ἀντιστοιχίας τους σὲ ὁρισμένα σημάδια. Ἡ πρώτη σοβαρὴ προσπάθεια ἐγινε τὸ 1826, μετὰ τὴν ἐκδοσὴ στὴν Κωνσταντινούπολὴ τῆς *Καινῆς Διαθήκης* ἀπὸ τὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία στὸ τυπογραφεῖο De Kastro. Στὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ ὑπάρχει ἓνας πίνακας ἑλληνικῶν γραμμάτων μετὰ διακριτικὰ σημεῖα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σωστὴ προφορὰ τῶν τουρκικῶν λέξεων.

Ὡστόσο, καὶ πρὶν ἀπ' τὸ 1826 ἔχουμε κάποιες σποραδικὲς προσπάθειες, ποὺ δὲν ἦταν ὅμως τόσο συστηματικὲς ὥστε ν' ἀντέξουν στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Ἔτσι, ἂν ἐξαίρεσουμε τὸ χειρόγραφο τοῦ 1665 «Σύντομοι Κανόνες τῆς τῶν Τούρκων διαλέκτου» καὶ τὴν «Γραμματικὴ Τουρκικὴ»²⁹, ἔχουμε σὰν πρώτη σοβαρὴ ἀπόπειρα συστηματοποιήσεως τῶν καραμανλίδικων σημαδιῶν τὴν «Διδασκαλία» τοῦ Διακόνου Μελετίου Φενερλή: «Μπάζι χαρφλεροῦν χοτζαλογῦ» (Διδασκαλία μερικῶν γραμμάτων), ποὺ περιέχεται στὴν ἐκδοσὴ τοῦ *Ψαλτηρίου* τοῦ Δαβὶδ τοῦ 1764³⁰.

Ἀργότερα, τὸ 1812, τυπώνεται στὴ Βιέννη ἡ *Γραμματικὴ Γρακικο-Τουρκικὴ*, τοῦ Δημ. Ἀλεξανδρίδη³¹, στὴν ὁποία ὁρισμένα ἑλληνικὰ γράμ-

lova, «Sur le terme 'Karaman' et les recherches sur les karamans de J. Eckmann», *Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 8-9 (1979-1980), σ. 201-257.

28. Δὲν ἔχουν δηλαδὴ ἀποφασισθεῖ τὰ εἰδικὰ σύμβολα ποὺ θὰ ἐκφράσουν τὰ ἰδιαίτερα φωνήματα τῆς τουρκικῆς γλώσσας.

29. Πβ. τὴ μελέτῃ τῶν W. Heffering, *Die türkischen Transkriptionstexte des Bartholomaeus Georgievits aus den Jahren 1544-1548: Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes*, Λιψία 1941, σ. 10.

30. S. Salaville - E. Dallegio, ὁ.π., τόμος I, σ. 41.

31. Γιὰ τὸν γιαιτρὸ Δ. Ἀλεξανδρίδῃ καὶ γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῆς *Γραμματικῆς*, βλ. P. Ἀργυροπούλου - Ἀ. Ταμπάκη, *Τὰ ἑλληνικὰ προεπαναστατικὰ περιοδικά*, Εὐρετή-

ματα συνοδεύονται από τελείες και άλλα διακριτικά σημεία, για την καλύτερη απόδοση των τουρκικών ήχων.

Στα έγγραφα που παρουσιάζω τώρα, δεν υπάρχει καμιά τέτοια τάση όμοιογένειας. Ο συγγραφέας, κατά περίπτωση, έγραφε όπως μιλούσε κι όπως πρόφερε τις τουρκικές λέξεις. Οι σημειούμενες, παρακάτω, διαφορές στην προφορά των ίδιων φθόγγων, απ' τον Παΐσιο (Α' 'Απανταχοῦσα) και τον Χρύσανθο (Β' 'Απανταχοῦσα), είναι δηλωτικές και τῆς διαφορετικῆς προελεύσεως τοῦ καθενὸς απ' αὐτοὺς κι ὡπωσδήποτε χρήσιμο στοιχείο γιὰ τὸ πῶς προφερόταν ἡ τουρκικὴ γλώσσα στὴν ἴδια τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ περίπου τὰ ἴδια χρόνια. Παρατηροῦνται δηλαδή:

α) Συνεχῆς χρήση τοῦ τ ἀντὶ τοῦ ντ (d), τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται εὐκαιριακά. Π.χ. *νε* κατὰρ<*ne kadar*, ὄρατα<*orada*, ἀλλὰ ντογτοῦ<*doğdu* ἐτήνμετιγηντὲν<*edinmediğinden*.

β) Ἀντιθέτως, τὸ μπ (b) χρησιμοποιεῖται συνεχῶς στὸ πρῶτο ἔγγραφο: *μουμπάρεκ*<*mubarek*, *μπουλαλήμ*<*bulalim* κ.ά. ἀλλὰ μὲ πολὺ μικρὴ συχνότητα στὸ δεύτερο, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ π γιὰ τὸ b: *πουγιούκ*<*büyük*, *πουτούν*<*bütün*, *καπούλ*<*kabul*.

γ) Δὲν γίνεται διάκριση μεταξὺ τοῦ τσ (ç) καὶ τοῦ τζ (c) καὶ χρησιμοποιεῖται μόνον τὸ τζ: *ἡτζιντέ*<*içinde*, *τζεκτῆ*<*çekti*.

δ) Στὸ πρῶτο ἔγγραφο τὸ γγ ἀποδίδει τὸ g καὶ σπανιότερα ὁ ἴδιος φθόγγος ἀποδίδεται μὲ κ: *γγιστερτῆ*<*gösterdi*, *γγερτζέκ*<*gerçek*, ἀλλὰ καὶ *κιμπῆ*<*gibi*, *κάργη*<*gayri*. Στὸ δεύτερο ἔγγραφο ὁ ἴδιος φθόγγος (g) ἀποδίδεται μὲ γκ: *γκιοτουρουλμέζ*<*götürülmez*, *γκίνε*<*gine*, *γκελμεμιζτέ*<*gelmemizde*.

ε) Δὲν διαφοροποιοῦνται τὰ i καὶ τὰ ι. Ἡ χρήση τοῦ i καὶ τοῦ η εἶναι περιστασιακὴ καὶ χωρὶς σύστημα: *άζῆζ κανινῆ*<*aziz kanini*.

στ) Γίνεται κάποια προσπάθεια στὸ α' ἔγγραφο νὰ ἀποδοθοῦν οἱ φθόγγοι o καὶ ὀ μὲ τὴν προσθήκη ἑνὸς i πρὶν ἀπὸ τὰ φωνήεντα o καὶ τὸ δίψηφο ou: *γεργιουσντεκῆ*<*yerüyüzündeki*, *μιουτιοῦν*<*bütün*, *γγορενλέρ*<*görenler*, *γγοζιουγιοῦγιор*<*gözüküyör*.

ζ) Τὸ παχὺ σ (ş) γενικὰ δὲν διακρίνεται παρὰ μόνο σὲ κάποιες περιπτώσεις: στὸ β' ἔγγραφο διαφοροποιεῖται μὲ τὴν προσθήκη ἑνὸς i: *σιαχατί*<*şahatı*, *σιανκλή*<*şavklı*, *νησιανεσι*<*nişanesi*.

ρια Γ', Ἀθήνα 1983, σ. 10'. Βλ. καὶ Anna Tambaki, Un aspect des Lumières néohelléniques, «L'approche scientifique de l'Orient, le cas de Dimitrios Alexandridis», Ἑλληνικά, 35 (1984), σ. 316-337.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πολὺ χαρακτηριστικὲς αὐτὲς ἰδιαιτερότητες, δηλαδὴ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων στὸ ἰδίωμα τῶν τουρκοφώνων Ἑλλήνων, μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει καὶ τὶς παρακάτω πολὺ γενικὲς παρατηρήσεις:

α) Δὲν τηρεῖται ἡ ἄρμονία τῶν φωνηέντων στὰ ἐπιθέματα καὶ στίς καταλήξεις, ἔτσι ὥστε χοντρά φωνήεντα ν' ἀκολουθοῦν ψιλὰ ἢ ἀντιθέτως, καὶ τοῦτο συμβαίνει πὶδὸ συχνὰ στίς λέξεις τὶς ἑλληνικὲς.

β) Οἱ καταλήξεις τῶν ρημάτων δὲν εἶναι οἱ καθιερωμένες ἀλλὰ κάποια συγκοπτόμενη μορφή τους, ὥστε νὰ καταντοῦν ἀγνώριστες.

γ) Γιὰ τὴ σύνταξη δὲ θὰ κάνω καθόλου λόγο, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει κανένας σχεδὸν κανόνας πὺ νὰ διέπει τὸ καραμανλίδικο κείμενο, ἀλλὰ οἱ συντάκτες τῶν ἐγγράφων αὐτῶν προσπαθοῦν νὰ μιμηθοῦν τὴν κλασικὴ τουρκικὴ ἔκφραση, χωρὶς πάντα νὰ τὸ πετυχαίνουν, καὶ ἔτσι συναντᾷ κανεὶς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἑλληνοτουρκισμῶν.

Ἡ ἔκδοση τῶν κειμένων

Παρουσιάζοντας αὐτὲς τὶς δύο Ἀπανταχοῦσες, θεώρησα καλὸ, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ κάποια σύγκριση, νὰ παραθέσω: α) τὸ κείμενο ὅπως ὑπάρχει στὸ χειρόγραφο· β) τὴ μεταγραφή του στὴ σύγχρονη τουρκικὴ, κρατώντας ὅμως τὶς φωνητικὲς καὶ διαλεκτικὲς ἰδιαιτερότητες, καὶ παραθέτοντας σὲ κριτικὸ ὑπόμνημα τὶς σύγχρονες γραφὲς τῶν τουρκικῶν λέξεων· γ) τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν κειμένων μὲ κάποια ἐλαφρὰ ἐπέμβαση ὅταν τὸ κείμενο δὲν δίνει καθαρὸ νόημα. Εἶναι φυσικὸ οἱ ἔννοιες νὰ μὴν εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνες μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὀρολογία, ἀλλὰ αὐτὸ ἴσως εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖο πὺ ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ μᾶς βοηθάει νὰ προσεγγίσουμε τὴ σκέψη αὐτῶν τῶν μικρασιατῶν Ἑλλήνων.

Μπεγιάν ήτέρκη, έλεημοσύνη νέκαταρ μακποϋλ βέ άζήζητηρ ταγκρινήν γι-
 ανηντά. ζήρα προφήτησλερ μέτ έττή, άπόστολαρ ήζετλετή, βέ μποϋ ις χς έφέν-
 τημης, μουμπαρέκ άγζήγλαν μπουγιουρτοϋκη, μακάριοι οί έλεήμονες ότι αϋτοί
 έλεηθήσονται.μπέλεκ, μακπούλτοϋρ άζήζητηρ, χασσεσί βάρ χερ νέρεγε όλοϋρσα
 έλεημοσύνη πέκ έρίτηρ, άμμα φάρκ ήτερ ζήρα άζήρ έκκλησίαλαρα, βέ άζήζ
 μοναστηρλαρά όλντοϋκτά νταχά μακπούλτοϋρ, ζήρα ταγκρινήν έβή τηρ, βέ θεία
 μυσταγωγία όλ άζήζ λειτουργεία τεκμήλ όλοϋρ όλ άζήζ έκκλησίαλαρην ήτζιντέ,
 άμμα νταχά φαρκλήτηρ άγιος τάφοζον έλεημοσύνηση, ζήρα ό άζήζ ιερουσα-
 λήμη βέ άγία σιών άγιος ιω δαμασκηνός μπουγιουρτοϋγού κιμπη χάιρε σιών
 άγία μήτηρ τών έκκλησιών, τζούμλε έκκλησίαλαρην βέ μοναστηρλαρήν άνασή-
 τηρ, ζήρα όρατα έφέντημης ις χς, χέπ ίλλαχι μιουτζιουζατλαρη άζήζ μωστήρι-
 αλαρη βέ συρλαρη μπεγιάν έττή, όρατα έφέντημής ντογτοϋ, άζήζ θεοτόκοσταν,
 όρατα μποϋκαταρ μιουτζιουζάτ γγιοστερτή, κή άζήζ κηταπλαρήν βέ προφήτηζ-
 λερην νητά έττικλερινή όρατα ήτζερά έττή, όλ άγία σιών κή γέργιουζιουντε κη
 ιερουσαλήμ άμμα γγιοκγιουζιουντεκη άνω Ίερουσαλήμ τεσπήχ. όρατα έφέντη-
 μηζήν τενη μποϋκαταρ έξηγέτ τζεκτη κεντή ρατετήγηνλεν μητζ χελάς μπουλα-
 λήμ χιαγην σιγτανήν έληντέν τεγή, όρατα άζήζ κανινή ντιοκτιοϋκη, μπιουτιούν
 χριστιανληγνήν γγιουνάχηνη γγιαγκαμακληγητζίν, όρατα άγιος τάφος, κή άζήζ
 ντινημηζήν μπηρ γγερτζέκ σιαχατί κή ό άγιος ταφοζον ήτζιντεν δεσπότη χς ό
 νοητός ήλιος σιαυκλή γγιουνές γγημπί ντόσ γτου άγία άνάστασιςιντέ, όρατα
 όλτοϋ άγία άνάληψι κη όρος τών έλαιώντά γγιορενλέρ μπηλήρ κη άζήζ άγι-
 ακλαρηνήν μπαστιγι γερλέρ άγιάν γγιοζιουγιούγιορ. Έλχασήλ όρατα ντιβάν
 όλοϋπτα κιουρσλέρ κουρουλσά γγερέκ. (έπί οίκον δαβήδ φόβος μέγας εκεί γάρ
 θρώνον εκτεθέντων κριθήσονται άπασαι αί φυλαί τής γής και γλώσαι) ιω δα-
 μασκηνός μπεγιάν ήτέρ, όρατακη μπιουτιούν ήνσάν καβουνοϋ χάκ σεραχατηνά
 γγελήπτα χέρκές άμεληνέ γγιορέ χάκ σεραχαττζινήν έρμήγλεν χέρκές χακινή
 άλσά γγερίρ, έττηγινέ γγιορέ, όραταν άζήζ εϋαγγέλιος μπασλαντή βέ μπιουτιούν
 ντιουνιαγή σιαφκλαντηρητή όλ άγιο πνεϋμανήν κουβετηντέν κιαμήλ όλαν άπο-
 στολοζιάρλαν ότοϋρ μπιουτιούν χριστιανληγνήν σετζτά ήτετζεγή γέρ, άμα κάρ-
 τασλαρ. μποϋ άζήζ γερέ μπηρ έβελντέν, χερ γερτέν έλεημοσύνη μουπάχ γγελή-
 ρητη ντά όλ άζήζ γέρτα ραχάτ μπουλοϋρουτοϋ, έλεημοσύνη τα γγερηλήρη, άτάκ
 όλαν έσγιαλάρτα γγελήρητη, βάκηφλαρτα χριστιανηκά όλοϋρουτοϋ χέργερτεν.
 έγερ μπιογιουκ γερλερτέν έγερ χερ χριστιανληκτάν, βέ γιολτζιουλάρτα κή ζιγι-
 αρέτ έτμεγέ γγητενλέρ χερ γήλ ήτζιγιατήγλαν γγητέριτη άμμα σύμτι τατζιουπ
 όλουνούγιορ μποϋ χριστιανληγά ντιουσέν σογουκλουγού, κή κήμσε ήστέμεγί-
 γιορ νέ κουτσερηφέ γγητμυέ χατζή όλμαγά, νέ έλεημοσύνη βερμεγέ. μποϋ σο-

γουκλουγούν σονουνοῦ ταγκρή χαγήρ ἐγλεγέ, ζήρα κάργη μηλετελερήν μποῦ κατάρ μπακσισί γιόγουκεν γγενέ χέρ γήλ σεγηρητηρλέρ γγητερλέρ, μπιζήμ ἦσα μποῦ κατάρ ἀζήζ ζιγιαρετλέρ βέ ἐφέντημηζην μποῦ κατάρ μιουτζιουζάτ γγι-οστερτιγῆ σεμτλέρ χέπ μπιζήμητηρ, βέ χάρισήνατα ἠχτικάτλαν γγητενλέρ ναήλ όλουρλάρ, όλ ἀζήζ μπακσισιάτ, γιά μπιογλέ ἀζήζ μπακσισιά νήτζιν ἠχμάλ όλουνοσούν. κῆ τζιουμλενιζέ τα μαλιουμτουρ, ὃ ἀζήζ μοναστηρίν νέ κατάρ βεργγησή βαρ χαττέν ἡτζιγιάτ. βελιάκην, μποῦ γιακηντά (χαγήρ ολά) μηλλετιμηζέ γγιουναχημηζτάν μπηρ σογουκλουκ ντιουστιοῦ, βέ μποῦ σογουκλουγούν σεπε-πήγλεν ἄγιος τάφος τα ἐλεημοσύνητην μαχρήμ καλήγιουρ, ἄντζακ μπηρταραφτάν ἐλεημοσύνη ἀζαλτήκτζα, ὀμπήρταραφτάν, βεργγηλέρ, βέ χάρτζ ἄβαγῆτ ἀρτμα-κτάτηρ, βεγηλτάν γηλά μπόρτζ ἀρτάγιουρ, γιά νήτζιν ὄνουδ ἡτζίν κῆ ἐκκλησι-αμής μποῦ κατάρ ντασάρ μηλλετελερήν ἡτζιντέ καλμήςστηρ, βέ σενεβή βεργγηλέρ χέρ γήλ βερήλμετήκτζε ὀλμάζ. βέ μπουντάν ματά, σιουκιουρλέρ ὀλσούν χακτά-λιαγια, Ἰερουσαλημὴν ἡτζερισή βέ τασραλαρή ταμήρ ὀλουνοτοῦ (δόξα σοι ὃ Θεός) κῆ μπιογλέ καλαγήτληαρ ἡκτηζά ἐτέρηκη ὃ ἐσκή μπιναλάρ χέψηση γη-κηλήρητη. τζουμλεμής σεβηνήρης μπουνλαρήν ταμήρ βέ μαμούρ ὀλουγουνά, ἄμα φικηρλενελῆμ νάσηλ βερκηλέρλεν, νάσηλ ἄγῆρ χαρτζλάρλαν ὀλουόστουρ, γιά μπουνλάρ νέγλεν ὀλοῦρ; χέπ χριστιανληγῆν ο οἰμουτοῦγλαν, χριστιανλί-γην κουβετῖγλαν. βελιακὴν μακαριώτατος, βέ ἀγιώτατος κουτσερήφ πατριαρχη-σί, κύριος Χρίσανθος, μπουνλαρή μπιογλέ γγιορτιουκτέν, βέ ἄγιος τάφοζουν ζιγיאνηνῆ ἡρτικιάπ ἐτήνμετιγηντέν καλκτήντα μποῦ κατάρ βιλαγέτ γγεζτή βέ μποῦδκαταρ γιόλζαχμετη τζεκτη ἡχτιγιαρληγῆγλαν, ἀλληλληγῆγλεν, ἐλεημοσύνη ντεφσηρμεγέ, βέ ταγκρή χριστιανληγὰ ἴομουρ βερσίν ντευσηρητή, ἄμμα χαγγῆ μπηρσινέ γετηστηρσίν μποῦδκαταρ ἀχτζενῆν μαμελεσινή μη βερσίν, γιαχοτ, μποῦδκαταρ μπορτζιουῦ μου βερσίν, γιόκσαμ κῆ, σενεβή ὀλάν βηλαγέτ βεργγηλε-ρινῆ μη βερσίν. μπουνλάρ μπιογλέ ὀλτουκτά χριστιανληγάτα μποῦ σογουκλουκ ντιουστιοῦ τα κουτσεριφέ γγητμεγέ κουβετῆ ὀλανλάρ ἠχμάλ ἐτήγιουρλαρ, βέ μπουνλαρήν ἠχμυαληντέν, ἄγιος τάφος ἐλεημοσύνητην μαχρήμ καλήγιουρ, μποῦ ἐχβάλ ἡ βουκοῦφ ὀλτουκτά παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικός πατριάρχῃ δεσπό-τημῆς καργετί γγελτή, βέ μπαμπά νασαχατήγλαν τζιουμλεσινέ εἰχῆ εὐλογία ἐτέ-ρεκ γαγρετέ γγετηρήρ κῆ, χέρκεσίν κῆ κουβατῆ γετησήρ, βαρσῆν ἄγιος τάφοζα βέ κουτρετινέ γγιορέ ἐλεημοσύνη βερσίν. ζήρα μποῦ ἀζήζ ζιγιαρετέ γγητενλέρ ἰουτζ μπιουγιούκ, ἐγίληγέ ναγῆλ ὀλουρλάρ. ἥπητα σικη, χακτα ἄλιαγια βέ ὃ ἀζήζ γερλερί δεσπότη ἐφέντημηζ, ἀζήζλέρ ἀζηζῆ ἀζηζλεττη μπιουγιούκ ἡκράμ βέ ἡζέτ ἡτέρ, ἡκηντζί κῆ, ὀτζεκτιγῆ γιολοῦν ζαχμετῆ βέ ἀζήζ προσκυνήματαλα-ρην σετζασή, μπηρ τιοπέ βέ μετάνοια νησιανεσί ὀλοῦρ ὃ χριστιανά. ἰουτζιου-τζιουσιουτά, γγητέν χριστιανλάρ μπηρμπηρλερινέ καργέτ ἐτερλέρσα βέ ἡκτάμ ἐτερλέρσα, μπηρ μπιουγιούκ σεβαπά ναήλ ὀλουρλάρ ζήρα δεσπότη χς τέρκη μπηρ ἀτάμ μῆρ γγιουναχλαρή μπηρ τζεβάπλαν κουρταρίρσα ἀγῆζῆμ γγιπήτηρ τέρ. βελιάκην χέργερτέ ἀζηζλέρ βάρητη, βέ ἀζίζ γερλέρ τα βάρ, ἄμμά μποῦ γερί

άζηζλέρ άζηζι ίογιουτλετήτα ο γερέ κανηνή ντιοκτιού, βέ κανήγλαν μογοιατή, ο
 άζηζ γερλερί γιακημή ήτζιν μπήζ γγιουναχκιαρλάρ ήτζιν. ονον ήτζιν μπορ-
 τζλούγιουζ κιουτζιουγιουμούζ μπιογιουγιουμούζ έρκεγιμήζ βέ τισιμήζ, βαρालήμ
 γιαρτίμ έτελήμ βέ χάρι άλαλήμ, ζήρα γγητμεγενλερ νεγέ ναήλ όλουρλάρ μπήκη
 άγιος τάφοζουν ζγιαρετηντέν μαχρήμ καληρλάρ, άγιος τάφος τα έλεημοσύνητεν
 μαχρήμ καλήρ, βέ όλαρτακή για χαστελικτέν για ήχτιγιαρληκτάν γγητέμεζλερ,
 όλνάρτα κουτρετινέ γγιορέ έλεημοσύνη βερσινλέρ, κημή σαρανταλείτουργο,
 κημή άδελοφάτο, κημή παρησία. έγγρατέτέλεν σεβιντζλή γιουρέκλεν. ούμουτλάν
 κη μοϋ φανή ντιουνιανήν ντιουκενήρ μαληνή βερτηκτέ, γγερτζέκ ντιουνιανήν
 ντιουκενμέζ έγιληκλερινέ, χέμ γγιουκγιουζιού πατησιαχληγηνά ναήλ όλουρλάρ.
 δεσπότη χς μουκούρ όλτουγουνά γγιορέ, μπουνούν ήτζιν πατριάρχη έφέντημης,
 άγιος άρχιερέας λαράτα χαμπέρ έτήγιορ κη χέρκεσιν έπαρχίασιντα όλάν πνευ-
 ματικοσλάρά, βέ σταμπόλ σεχριντέ όλάν έκκλησία προεστοζλαρηνά, κη χριστιγι-
 ανληγά ήκτάμ έτσηνλέρ κη μοϋ άζηζ γιολά γγητσινλέρ, βέ μπαζι γερτέτα βά-
 ρημης κη κουτσεριφε γγητετζέκ άταμτάν άχτζέ ήστερλέρημης, γγιογια σέν κου-
 τσεριφε γγιτετζέκσιν μπανάτα βέρ, μπουνούν ήτζιν έβέλ προεστοζλαρά βέ πνευ-
 ματικοζλαρά τεκμπήχ ολουνούρ κη σακήν όλσουνλάρ κήμσετεν μοϋ γιολού
 άκτζέ ήστέμεσινλέρ, βέ μπουντάν σόγρα χέρκημ ήσα ο χριστιγιαν παπάζ μητηρ
 κεσίς μητηρ πνευματικός μοτούρ, μαναστήρ κεσίσί μητηρ, λαϊκός μοτούρ,
 μοϋ ήχτικατσιζλίγλαν, για ντεγελήμ κη ήμανσηζλήγλαν για ταμαχά ντιουσιούπ
 τα σεγτανά ούγιούπ τιουρλιού τιουρλιού χαλτιγετλεν σεπέπ όλούπ χαλκήν μπε-
 γνινι μπουλαντηρήπ ο άζηζ γιολά γγητετζέκ χριστιγιανληγά ζγιαρετετέν άλήκο-
 μαγά σεμπέπ όλανλάρ, βέ οντεγενλέρκη νέ άράρσαν κουτσερηφτέ κουτσερήφ
 μπουντάτηρ, βέ κουτσεριφε βερετζεγινέ μπανά βέρ ντεγενλερέ κη μοϋ σιοζλέρ-
 λεν άγιος τάφοζα ζαράρ έττηρμεγέ σεπέπ όλουρλάρ. μπουνλάρ σύμτεν σόγρα
 μοϋ γιαραμαζληκλαρηνταν βαζγγετζμεζλερσε:

Ἀποκατάσταση τουρκικοῦ κειμένου

- Beyan ider ki, eleimosyni ne kadar makbul ve azizdir Tagrının yanında. Zira profitisler metetti, apostoloslar izzetledi, ve bu Ἰησοῦς Χριστὸς efendimiz, mubarek ağziylan buyurdu ki, «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται», pek makbuldur, azizdir, hasesi var, her nereye olursa eleimosyni pek eyidir, ama fark ider, zira aziz ekklisialara ve aziz monastırlara oldukta daha makbuldur. Zira Tagrının evidir ve θεία μυσταγωγία ol aziz λειτουργία teknil olur ol aziz ekklisiaların içinde, ama daha farklıdır Ἅγιος Τάφος' un eleimosynisi, zira ol aziz Ierusalimi ve Ἁγία Σιών, Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς buyurduğu gibi, «Χαῖρε Σιών Ἁγία, μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν». Cümle ekklisiaların ve monastırların anasıdır, zira orada efendimiz Ἰησοῦς Χριστὸς, hep illahi mucuzatları, aziz μυστήρια ları ve sırları beyan etti, orada efendimiz doğdu aziz Θεοτόκος' tan, orada bu kadar mucuzat gösterdi ki aziz kitapların ve profitislerin nida ettiklerini orada icra etti, ol Ἁγία Σιών ki yeryüzündeki Ἱερουσαλὴμ ama gökyüzündeki Ἀνὼ Ἱερουσαλὴμ' e teşbih. Orada efendimizin teni bu kadar eziyet çekti kendi ratetiylan, biz helâl bulalım hayın sıgtanın elinden deyî. Orada aziz kanını döktü ki, bütün hristyanlığın günahını yayıkamaklığı için. Orada ki aziz dinimizin bir gerçek siahatı ki o Ἅγιος Τάφος' un içinden Δεσπότη Χριστὸς ὁ νοητὸς ἥλιος şavklı güneş gibi doğdu ἀνάστασι' sinde. Orada oldu Ἁγία Ἀνάληψι ki Ὁρος τῶν Ἑλαιῶν' da görenler bilir ki aziz ayaklarının bastığı yerler ayan gözüküyor. Elhasıl orada divan olup da kürsüler kurulsa gerek. (Ἐπὶ οἶκον Δαβὶδ φόβος μέγας ἐκεῖ γὰρ θρόνων ἐκτεθέντων κριθήσονται ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ γλῶσσαι) Ἰωάννης Δαμασκηνὸς beyan ider, oradaki bütün insan kavunu hak rehatına gelip da herkes ameline göre hak serahatçının emriylan, herkes hakkını alsa gerir ettiğine göre. Oradan aziz Εὐαγγέλιο başladı ve bütün dünyayı şavklandırdı ol Ἅγιο Πνεῦμα' nın kuvvetinden kâmil olan apostoloslarlan. Odur bütün hristyanlığın secda iteceği yer. Ama kardaşlar, bu aziz yere bir evvelden, her yerden ἐλεημοσύνη mubah geliridi da, ol aziz yer da ra-

- | | | | |
|--------------------|--------------------------|---------------------|----------------|
| 1. eder, Tanrının | 5. hissesi. İyidir, eder | 7. Tanrının, o | 8. o |
| 9. O | 14. o | 16. teşbih edilir, | 17. iradesiyle |
| 18. şeytanın, diye | 19. yıkamaklığı | 20. şahatı | 24. kurulması |
| 26. eder, | 27. kavmi | 28. alması gerekir, | 29. o |
| 31. secde edeceği, | 32. gelirdi de, | | |
| o, de | | | |

- hat bulurudu. 'Ελεημοσύνη da geriliri, atak olan eşyalar da geliridi, vakıflar da χριστιανικά olurudu her yerden. Eğer büyük yerlerden, 35 eğer her hristyanlıktan, ve yolcular da ki ziyaret etmeğe gidenler, her yıl izdiyatıylan gideridi ama şimdi tacüp olunuyor bu hristyanlığa düşen soğukluğu, ki kimse istemeyiyor ne Kûdşerife gitmeğe, hacı olmağa, ne ἐλεημοσύνη vermeğe. Bu soğukluğun sonunu Tagrı hayır eyleye, zira kargı milletlerin bu kadar bahşisi yokken gene her 40 yıl seyirdirler. Bizim Isa bu kadar aziz ziyaretler ve efendimizin bu kadar mucuzat gösterdiği semtler hep bizimdir, ve χάρι' sına da ahtukatlan gidenler nail olurlar, ol aziz bahşışat. Ya böyle aziz bakşışa niçin ihmal olunsun ki cümledenize de malûmdür, o aziz monastırın ne kadar vergisi var hatten izdiyat. Ve lâkin bu yakında 45 (hayır ola) milletimize günahımızdan bir soğukluğun sebebiylen "Άγιος Τάφος ta ἐλεημοσύνη" den mahrum kalıyor. Ancak bir taraftan ἐλεημοσύνη azaldıkça, öbür taraftan vergiler ve harc avatı artmaktadır, ve yıldan yıla borç artıyor, ya niçin? Onun için ki ἐκκλησία' mız bu kadar taşra milletlerin içinde kalmıştır, ve senevi vergiler her yıl verilmedikçe olmaz. Ve bundan mada şükürler olsun 50 Haktaliaya, 'Ιερουσαλήμ' in içerisi ve taşraları tamir olundu (Δόξα σοι ὁ Θεός) ki böyle kalsaydılar iktiza ederiki o eski binalar hapisi yıkılırdı. Cümlemiz seviniriz bunların tamir ve maur olduğuna, ama fikirlenelim nasıl vergilerlen, nasıl ağır harclarlan olmuştur, ya 55 bunlar neylen olur? Hep hristyanlığın umuduyulan, hristyanlığın kuvvetiylan. Ve lâkin Μακαριώτατος, ve 'Αγιώτατος Kud şerif πατριάρχης' i, κύριος κύριος Χρύσανθος bunları böyle gördükten, ve "Άγιος Τάφος" un ziyanını irtikap edinmediğinden kalktı da bu kadar vilâyet gezdi ve bu kadar yol zahmeti çekti, ihtiyarlığıylan, âliliylen, 60 ἐλεημοσύνη devşirmeye, ve Tagrı hristyanlığa ömür versin devşirdi, ama hangi birisine yetiştirsin? Bu kadar ahcenin mamelesini mi versin? Yahut bu kadar borcu mu versin? Yoksam ki senevi olan vilâyet vergilerini mi versin. Bunlar böyle oldukta hristyanlığa da bu soğukluk düştü da Kudşerife gitmeğe kuvveti olanlar ihmal ediyorlar, ve bunların ihmalinden "Άγιος Τάφος ἐλεημοσύνη" den mahrum 65 kalıyor, bu ahval-i vukuf oldukta Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δεσπότη' miz karyeti geldi, ve baba nasihatıylan cümlesine εὐχὴ εὐλογία ederek gayrete getirir ki, herkesin ki kuvveti

- | | | |
|----------------------------------|------------------|----------------------|
| 33. bulurdu, de gelirdi, gelirdi | 34. büyük | 36. giderdi, taaccüp |
| 37. istemiyor | 38. Tanrı | 39. gayri |
| 41. de | 42. bahşışatta | 50. maada |
| 52. ederdi ki, hepsi | 53. mamur | |
| 61. akçe | 62. yahut, yoksa | 65. mahrum |
| | | 67. gayreti |

- 70 yetiştir, varsin "Άγιος Τάφος" a ve kudretine göre έλεημοσύνη ver-
sin. Zira bu aziz ziyarete gidenler üç büyük eyiliğe nail olurlar, ipti-
dası ki Haktaliaya ve o aziz yerleri δεσπότη Χριστός efendimiz,
azizler azizi azizletti büyük ikram ve izet ider. İkinci ki, o çektiği
yolun zahmeti ve aziz προσκυνήματα' lerin secdası, bir töbe ve
μετάνοια nişanesi olur o hristyana. Üçüncüsünde giden hristyanlar
75 birbirlerine karyet ederlersa ve ikdam ederlersa, bir büyük sevapa
nail olurlar, zira δεσπότη Χριστός der ki, bir adam mir günahları bir
cavapla kurtarırsa ağızım gibidir der. Ve lâkin her yerde azizler
varıdı, ve aziz yerler da var. Ama bu yeri azizler azizi öğütledi de o
yere kanını döktü, ve kanyan boyadı, o aziz yerleri ya kimin için?
80 Biz günahkârlar için . Onun için borçluyuz küçüğümüz ve
büyüğümüz, erkeğimiz ve dişimiz, varalım yardım edelim ve χάρι
alalım, zira gitmeyenler neye nail olurlar? Bir ki "Άγιος Τάφος" un
ziyaretinden mahrum kalırlar, "Άγιος Τάφος" da έλεημοσύνη' den
mahrum kalır, ve onlar da ki ya hastalıktan ya ihtiyarlıktan gidemez-
85 ler, onlar da kudretine göre έλεημοσύνη versinler. Kimi σαραντα-
λείτουργο, kimi αδελφάτο, kimi παρρησία eyi radetlen, sevinçli
yüreklen, umutlan ki bu fâni dünyanın dükenir malını verdikte,
gerçek dünyanın dükenmez eyiliklerine, hem gökyüzü padişahlığına
nail olurlar, δεσπότη Χριστός mukur olduğuna göre. Bunun için πα-
90 τριάρχη efendimiz, άγιος άρχιερέας' lara da haber ediyor ki herke-
sin έπαρχία' sında olan πνευματικός' lara, ve Stanbol şehrinde olan
έκκλησία προεστός' larına ki ikdam etsinler ki bu aziz yola gitsin-
ler. Ve bazı yerde da varmış ki Kudşerife gidecek adamdan akçe
isterlermiş, güya sen Kudşerife gideceksin bana da ver. Bunun için
95 envel προεστός' lara ve πνευματικός' lara tembih olunur ki sakın
olsunlar kimseden bu yolu akçe istemesinler ve bundan sogra her
kim isa, o hristyan papaz mıdır, keşis midir, πνευματικός' mudur,
manastır keşisi midir laikos mudur, bu ihtikatsızlığıylan ya deyelim
ki imansızlığıylan ya tamaha düşüp da şeytana uyup türlü türlü hal-
100 tiyetlen sebep olup halkın beynini bulandırıp o aziz yola gidecek
hristyanlığı ziyaretten alıkomağa sebep olanlar ve ödeyenler ki, ne
ararsan Kudşerifte, Kudşerif bundadır, ve Kudşerife vereceğine
bana ver deyenlere ki bu sözlerle "Άγιος Τάφος" a zarar ettirmeğe
sebep olurlar. Bunlar şimdiden sonra bu yaramazlıklarından vaz-
geçmezlerse...

70. iyiliğe	72. izzet eder	73. secdesi, tövbe,	74. üçüncüsü de
75. gayret ederlerse, ederlerse	büyük	77. sevapla	78. vardı, yerler
de, yerlerin	82. mahrum	83. mahrum	84. hastalıktan
iradeyle	87. tükenir, tükenmez	89. mukir	91. Istanbul
96. sonra, kim ise	101. deyenler ki, ararsın	102. burdadır.	95. yolda

Κατά λέξη απόδοση του καραμανλίδικου κειμένου

Δηλοποιεί, πόσο ή έλεημοσύνη είναι ευπρόσδεκτη και άγια πλησίον του Θεού, διότι οί προφήτες την εμεγάλυναν, οί απόστολοι τή δόξασαν και αυτός ο Κύριος μας Ίησους Χριστός με τὸ ιερό του στόμα ὅρισε «μακάριοι οί έλεήμονες δι αυτοί έλεηθήσονται». Είναι πολύ επιθυμητή και άγια ή έλεημοσύνη, όπου και άν γίνει' είναι καλή, αλλά διαφέρει, διότι γινόμενη στίς ιερές εκκλησίες και στα ιερά μοναστήρια είναι πιό ευπρόσδεκτη, διότι είναι ο οίκος του Θεού και ή θεία μυσταγωγία και ή θεία λειτουργία ολοκληρώνεται μέσα σ' αυτές τίς άγιες εκκλησίες. Πολύ διαφορετική όμως είναι ή έλεημοσύνη του 'Αγίου Τάφου, διότι εκείνη ή 'Αγία 'Ιερουσαλήμ και ή 'Αγία Σιών, όπως ὅρισε ο 'Αγιος 'Ιωάννης ο Δαμασκηνός «χαίρε Σιών άγια μήτηρ [μήτερ] τών εκκλησιών», είναι ή μητέρα όλων τών εκκλησιών και τών μοναστηριών. Διότι εκεί ο Κύριός μας Ίησους Χριστός φανέρωσε όλα τα θεία θαύματα, τα άγια μυστήρια και τα άδηλα. 'Εκεί ο Κύριός μας γεννήθηκε από την 'Αγία Θεοτόκο. 'Εκεί έδειξε τόσα θαύματα και τέλεσε όλα όσα εξάγγειλαν τα ιερά βιβλία και οί προφήτες. 'Εκείνη ή άγια Σιών ή οποία είναι ή επίγεια 'Ιερουσαλήμ αλλά παρομοιάζεται με την ουράνια 'Ιερουσαλήμ. 'Εκεί τὸ σῶμα του Κυρίου μας υπέστη τόσα εκούσια μαρτύρια για να βρούμε σωτηρία από τα χέρια του προδότη Διαβόλου. 'Εκεί έχυσε τὸ αγιό Του αίμα για να ξεπλύνει τὸ ἀμάρτημα όλόκληρης τῆς Χριστιανοσύνης. 'Εκεί ο άγιος Τάφος είναι μία πραγματική μαρτυρία τῆς άγίας μας Πίστης. Μέσα από εκείνον τὸν 'Αγιο Τάφο ο δεσπότης Χριστός, ο νοητός ήλιος, γεννήθηκε σάν φωτεινός ήλιος στην άγια 'Ανάσταση· εκεί έγινε ή άγια 'Ανάληψη, την οποία όσοι είδαν στο ὅρος 'Ελαιών γνωρίζουν δι διακρίνονται φανερά τα ίχνη τών Ποδιών Του. Με δυο λόγια πρέπει εκεί να γίνει χῶρος σεβασμοῦ και να στηθοῦν θρόνοι, «ἐπὶ οἷ-
κον Δαβὶδ φόβος μέγας, εκεί γάρ θρόνων εκθέντων κριθήσονται ἅπαναι αἱ φυλαὶ και γλῶσσαι» λέγει ο 'Ιωάννης Δαμασκηνός, όλες οί φυλές τών ανθρώπων πού βρίσκονται, εκεί πρέπει να έρθουν στο κριτήριο και ὅλοι με τή διαταγή του κριτῆ κατά τα έργα τους να βροῦν τὸ δίκαιό τους. 'Από εκεί ἄρχισε τὸ άγιο Εὐαγγέλιο και φώτισε τὸν κόσμο ὅλο με τή δύναμη εκείνου του 'Αγίου Πνεύματος πού δι-
δαξε τοὺς ἀποστόλους. 'Εκεῖνος είναι ο τόπος πού θα προσκυνήσει ή χριστιανο-
σύνη.

'Αλλά, ἀδελφοί μου, σ' αὐτὸν τὸν άγιο τόπο ἄλλοτε από παντοῦ ἐρχόταν ή δι-
καιη έλεημοσύνη και εκείνος ο τόπος έβρισκε ήσυχία, και τα έσοδα τῆς έλεημο-
σύνης και τα ταμένα ἀντικείμενα συνέρρεαν, και από παντοῦ τα βακούφια γίνον-
ταν χριστιανικά, είτε από μεγάλους τόπους, είτε από ὅλη τή χριστιανοσύνη, και οί ταξιδιώτες πού πήγαιναν να επισκεφτοῦν αὐξάνονταν κάθε χρόνο, αλλά τώρα θαυμάζει κανείς αὐτή την ψυχρότητα πού έπесе στη Χριστιανοσύνη. Κανείς δέν θέλει οὔτε στην 'Ιερουσαλήμ να πάει, οὔτε χατζῆς να γίνει, οὔτε έλεημοσύνη να δώσει. 'Ο Θεός δέν δώσει να βγει σέ καλὸ αὐτή ή ψυχρότητα, διότι τα αἱρετικά ἔθνη, ἐνῶ δέν ἔχουν τόση δωρεά, κάθε χρόνο επισκέπτονται [τὸν άγιο τόπο]. Οί περιοχές, πού ο Κύριός μας Ίησους επισκέφτηκε και φανέρωσε τόσα θαύματα, είναι δικές μας, και όσοι πηγαίνουν στη χάρη του αξιώνονται τῆς άγίας δωρεᾶς.

Γιατί λοιπόν να παραμεληθούν αυτές οι άγιες δωρεές; άφου σέ όλους σας είναι γνωστό πόσους φόρους έχουν, συνεχώς αυξανόμενους, εκείνα τὰ ἱερὰ μοναστήρια. 'Αλλά όμως σ' αὐτό τὸ διάστημα (νὰ εἶναι γιά καλὸ) στὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες μας προήλθε μιὰ ψυχρότητα, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὁ Ἅγιος Τάφος στερεῖται τῆς ἐλεημοσύνης, μόνο πού ὅσο ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ἡ ἐλεημοσύνη λιγοστεύει τόσο ἀπ' τὴν ἄλλη οἱ φόροι καὶ τὰ δημόσια τέλη αὐξάνουν καὶ ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον τὸ χρέος μεγαλώνει. Γιατί λοιπόν;

Διότι ἡ ἐκκλησία μας ἔμεινε μέσα σὲ τόσα ξένα ἔθνη· καὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ μὴ δίνονται τὰ ἐτήσια χρέη. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὸ, δόξα τῷ Θεῷ, εὐχαριστοῦμε τὸν ὕψιστο Θεό, τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ τριγύρω τῆς ἐπισκευάστηκαν (Δόξα Σοι ὁ Θεός)· ἂν ἔμεναν ἔτσι ἐκεῖνα τὰ παλιὰ κτίρια ἦταν ἀνάγκη νὰ γκρεμιστοῦν. Ὅλοι μας χαιρόμαστε γιὰ τὴν ἐπισκευὴ καὶ τὴν εὐημερία τους. Ἀλλά, ἂς σκεφτοῦμε, πῶς, μὲ ποιά δΟΣΙΜΑΤΑ, μὲ ποιους βαρεῖς φόρους ἔγιναν, καὶ αὐτὰ μὲ τί γίνονται; Πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν χριστιανῶν, μὲ τὴ δύναμη τῶν χριστιανῶν. Καὶ παρ' ὅλ' αὐτὰ, ὁ μακαριότατος καὶ ἀγίότατος πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων κύριος κύριος Χρῦσανθος, ἐπειδὴ τὰ εἶδε αὐτὰ ἔτσι καὶ δὲν ἔβλαψε μὲ ζημία [= χρέος] τὸν Ἅγιο Τάφο, σηκώθηκε καὶ περπάτησε τόσες ἐπαρχίες καὶ τράβηξε τόσα βάσανα στὸ δρόμο, μὲ τὰ γεράματά του, μὲ τὴν ἀσθένειά του, γιὰ νὰ συλλέξει ἐλεημοσύνη. Καὶ — ὁ Θεὸς νὰ δίνει ζωὴ στὴ χριστιανοσύνη— συνέλεξε. Ἀλλὰ σὲ ποιὸν νὰ προλάβει νὰ δώσει ἀναφορὰ γιὰ τόσα χρήματα; Ἡ νὰ δώσει τόσα χρέη; Ἡ νὰ δώσει τοὺς ἐτήσιους φόρους τῆς ἐπαρχίας; Ὄντας αὐτὰ τὰ πράγματα ἔτσι, ἔπεσε στοὺς χριστιανούς αὐτὴ ἡ ψυχρότητα καὶ οἱ ἔχοντες δυνατότητα νὰ πάνε στὰ Ἱεροσόλυμα τὸ παραμελοῦν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέλειά τους αὐτὴ ὁ Ἅγιος Τάφος στερεῖται τῆς ἐλεημοσύνης. Σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση ἔγινε ἡ προσπάθεια τοῦ Παναγιότατου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ δεσπότη μας, ὁ ὁποῖος μὲ πατρικὴ νοουεσία δίδει εὐχὴ καὶ εὐλογία σὲ ὅλους καὶ προσφεύγει στὴ φιλοτιμία σας. Ὅποιος ἔχει δυνατότητα ἂς πᾶει στὸν Ἅγιο Τάφο καὶ κατὰ τὴ δύναμή του ἂς δώσει ἐλεημοσύνη. Διότι ὅσοι κάνουν αὐτὴ τὴν ἱερὴ ἐπίσκεψη ἀξιώνονται τριῶν μεγάλων καλῶν. Τὸ πρῶτο, ὅτι ὁ δεσπότης καὶ Κύριός μας Χριστὸς ἐκεῖνους τοὺς ἁγίους τόπους τοὺς ἁγίασε ὡς ἅγια τῶν ἁγίων καὶ προσφέρει στὸ Θεὸ τὸν Ὑψιστο μεγάλην προσφορά καὶ δόξα. Τὸ δεύτερο, ὅτι ἡ κόπωση τοῦ ταξιδιοῦ πού τράβηξε καὶ ἡ γονυκλισία στὰ ἱερὰ προσκυνήματα γίνεται, γιὰ ἐκεῖνον τὸ χριστιανό, σημάδι μεταμέλειας καὶ μετάνοιας.

Καὶ τὸ τρίτο, οἱ χριστιανοὶ πού πῆγαν ἂν προσπαθήσουν καὶ ἂν ἐπιμένουν ἀξιώνονται μιᾶς μεγάλης ἀγαθοεργίας. Διότι ὁ Δεσπότης Χριστὸς λέει «κάθε ἄνθρωπος ἂν καλύψει τὰ πολλά του ἀμαρτήματα μὲ μιὰν ἀγαθοεργίαν, εἶναι σὰν τὸ στόμα μου». Ἀλλ' ὁμως σὲ κάθε τόπο ὑπάρχουν ἅγιοι καὶ ὑπάρχουν κι ἅγιοι τόποι, ἀλλὰ τὸν τόπο αὐτὸν τὸν συνέστησε ὁ Ἅγιος τῶν Ἀγίων, καὶ σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο ἔχυσε τὸ αἷμα του, καὶ τὸν ἔβανε μὲ τὸ αἷμα του, γιὰ μᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Γι αὐτὸ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, μεγάλοι, μικροί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νὰ πᾶμε καὶ νὰ βοηθήσουμε καὶ νὰ πάρουμε χάρη, διότι αὐτοὶ πού δὲν πηγαίνουν στεροῦνται τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ ὁ Ἅγιος Τάφος στερεῖται τῆς ἐλεημοσύνης. Καὶ ἐκεῖνοι πού ἐξ αἰτίας τῆς ἀρρώστιας καὶ τῶν γηρατιῶν δὲν πηγαίνουν, ἂς δώσουν κατὰ τὴ δύναμή τους ἄλλος σαρανταεῖτουργο, ἄλλος ἀδελφάτο καὶ ἄλλος παρ-

ρησία. Μὲ καλὴ θέληση, μὲ εὐθυμὴ καρδιά καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι δίνοντας τὰ φθαρτὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ μάταιου κόσμου γίνονται ἄξιοι τῶν ἀφθαρτῶν εὐεργεσιῶν τοῦ ἀληθινοῦ κόσμου καὶ τῆς οὐράνιας βασιλείας. Ἀφοῦ ὁ δεσπότης Χριστὸς εἶναι πνευματικός, γι' αὐτὸ ὁ κύριός μας Πατριάρχης εἰδοποιεῖ καὶ τοὺς ἁγίους ἄρχιερεῖς καὶ τοὺς πνευματικούς ποὺ εἶναι στοῦ καθενὸς τὴν ἐπαρχία καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς προεστοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ προσπαθήσουν ὥστε νὰ πάνε σ' αὐτὸ τὸ δρόμο. Ὑπάρχουν μερικοὶ σὲ κάποιους τόπους ποὺ ζητοῦν χρήματα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ θὰ πάνε στὴν Ἱερουσαλήμ, λέγοντας δῆθεν, ἐσὺ θὰ πᾶς στὰ Ἱεροσόλυμα δώσε καὶ σ' ἐμένα. Γι' αὐτὸ παραγγέλλεται στοὺς προεστοὺς καὶ στοὺς πνευματικούς νὰ εἶναι ἥρεμοι νὰ μὴ ζητοῦν γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση χρήματα ἀπὸ κανέναν καὶ στὸ ἐξῆς ἐκεῖνος ὁ χριστιανὸς ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, εἴτε καλόγηρος, εἴτε παπᾶς, εἴτε πνευματικός, μ' αὐτὴ τὴν ἀπερισκεψία, ἥ ἅς ποῦμε μὲ τὴν ἀπιστία ἔπεσε στὴ ματαιοδοξία, τὰ ταίριαξε μὲ τὸ διάβολο καὶ ἐγίνε αἰτία σὲ κάθε εἶδους ἀνοησίες καὶ ἀνακάτῳσε τὸ μυαλὸ τοῦ λαοῦ καὶ παρεμπόδισε τοὺς χριστιανούς νὰ πάνε σ' ἐκεῖνο τὸ δρόμο καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν «τί ζητᾶς στὴν Ἱερουσαλήμ, ἢ Ἱερουσαλήμ εἶναι ἐδῶ», καὶ αὐτοὶ ποὺ λέγουν «ἀντί νὰ τὰ δώσεις στὸν Ἅγιο Τάφο δῶς' τα σὲ μένα», γίνονται αἰτία νὰ ζημιώσῃ ὁ Ἅγιος Τάφος. Αὐτοὶ ἂν ἀπὸ τώρα δὲν μετανιώσουν γι' αὐτές τους τίς ἀταξίες [...].

κωδ. ΜΠΤ 622

φ. 31α

Ἰτελῆ κληρικοσλάρ, ἱκραμλῆ παπασλάρ, μουρβετλῆ βέ κακικετλῆ τοβλετλη-
 λέρ, μπαζιργιανλάρ, ἔχτιαρλάρ, βέ τζέμι ὀρθόδοξοι χριστιανλάρ, ἀζίξ ἄγκυρα
 μητροπολισιντέ σακὶν ὀλανλάρ, ἐρκέκ βέ τισεχλίλέρ, κουτζοῦκ βέ πονγούκ,
 ἀζίξ ἀλαχμῖς ταραφιντὰν μουχαπετλῆ ἐβλατλαρίμ, τζουμλενιζέ ἀλὰχ ταραφιν-
 τὰν πακσίς, ἐμνλῖκ μερχαμὲτ τιλέριμ, βέ χριστὸς ἐφέντιμιζὶν γιατιγι ἀζίξ βέ
 ὁμοῦρ βεριτζὶ μεζαριντὰν σιζέ γιαρτίμ, κουβέτ, πακλῖκ βέ ναζάρ ὀλὰ, μπιζίμ
 ταραφιμιζτάντε εὐχῆ, εὐλογία βέ συγχώρησις βεριλῖρ τζουμλενιζέ. Πού καχατι-
 μιζὶ μουχαπετινιζέ γιολαμανὶν σεπεπὶ ἱπιτασι σίξε εὐχῆ εὐλογία βιρμέκτιρ
 ὀγλουλαρίμ, βέ πεγιὰν ἐγλέρις κι ἀλὰχ ἀζιμσανὰ σιζὶν ἱτζὶν κατεμὶ τοβατζήγης,
 ποντοῦν ἱπατετελεριμιζτὲ τιλέριζ σιζὶ σὰν ἐσὰν ὁμοῦρτοβλέτιλιν σακλαγιὰ, βέ
 ποντοῦν ὁμρουνουζτὲ ἐμὶν ἐγλεγέ. Ἰκιντζὶ σεπεπὶ, πεγιὰν ἐγλεμέκτιρκι ἀζίξ
 ἄγιος τάφοςουν γκιοτουρουλμὲζ πόρτζ σεπεπιντὲν βέ γενῆ γιαπιλαρινὰ σετζαλῆ
 βέ ἀζίξ γερλεριντὲ ὀλὰν χαρτζλάριτζιν, βέ γκιουντὲ ἱχτιζαλῆ χαρτζιλαρῆ χατι-
 ρεσιντέν, κατὶ τζὸκ ἱχτιζατὰ σικλετλερτὲ μπουλουνούρους. ὅλ χουσουστὲν κεν-
 τιμίστε μποῦ ἱχτιζανὶν σεπεπιντέν, νὲ χασταλιγιμιζέ, νὲ ἱχτιαρλιγιμιζέ μερχαμὲτ
 ἱτοῦπ, γιὸλ ζαχμετλερινὶ καποῦλ ἐγλετικ, βέ μποῦ ταραφλαρὰ γκελμίσιστιρ κι
 πῖρ ἀζ γιαρτίμ βέ τεσαλὰχ τιλλεμὲν ἱτζὶν ὀρτόδος χριστιὰν ἐβλατλαριμιζτὰν.
 Σιζλερίντε μουχαπετινὲ τζοκτὰν περὶ τζεκιλίριτιμ γιουζ γιουζέ γκελίπ εὐχῆ εὐ-
 λογία βερμέκιτζιν, λάκιν τετιγὶμ σεπεπλερτέν, χασταλιγίν, ζαφιφλιγίν βέ ἔχτιαρ-
 λιγίν, ἀλίκονουλτοῦκ, ρουχουμουζ μουχαπετίλεν γκίνε σιζὲ τζὸκ γιακίνιμ, βέ
 ριτζαλάρ σουρέριμ κι μιζέ γκελμεμιζτὲ ἐτετζεγινίς χουρμετλερὶ βέ γιαρτιμλαρί,
 σίμιτι σιζτὲ ὀλὰν καρτασλαριμιζὰ πατέρες ἀζίξ ἄγιος ταφοσοῦν χισμετκαρλα-
 ρινὰ χουρμετλίτζε γιαρτίμ ἐγλεγέσις, βέ σεβιντηρέσις χέρ βέτζιλεν, βέ ποῦ γιαρ-
 τιμλαρινίς μουκαπελεσινέ, σιζέ ἀσιτὰν καρτασλαρινιζίντε ἱκραμὶ σιζὲ βαρτικτὰν
 σόγρα, χέμ ὅλ κουτσεριφίν, ἀγία Ἱερουσαλὴμ σετζαλὶ γερλεριντὲ ἀτινιζ κατεμὶ
 ἀνηλῆρ ὀλοῦρ βέ σιζὲ ἀλὰχ ταραφιντὰν σατακανιζ μουκαπελελερὶ χουρμετλί
 κὰτ βέ κὰτ ὀλοῦρ. πῖρτε ποῦ ριτζαγὶ σουρέριζ μπενίμ ὀγλουλαρίμ, χερκιμὶν
 ἀρανιζτὰν ἄγιος ταφασά, κοῦτσεριφὲ ἀταμασι βάρισα, γιὰ ἐβελετὲν ὀλὰ τε βερίλ-
 μετικ ὀλὰ πῖρ σεπεπίλεν ἐσίρ χοκμουντέν, γιὰ σίμιτι γιακιντὰ ἀτανμὲς ὀλὰ γιὰ
 σιντέν σόγρα ἀτανιατζάκ ὀλὰν σεγλεβί, μουχαπέτιλεν βέ ἐγλεντίρμετεν βερέ-
 σιζ, κι ἀταγὰν ἀταμλαρινιζὶν σατακαλαρὶ γερινὶ πουλὰ, βέ μνημοσινολαρί ὅλ
 ἀζίξ κουτσεριφ κλησελεριντὲ ὁκουνά, βέ πιλέσις κι πογλὲ μουχαπέτιλεν βέ
 ἐγλεντιρμεσίς βεριλτικτὰ, σεπέπ μουκαπελεσινέ ταγκρί βερενλερέτε βερίρ, βέ
 εὐχῆ εὐλογία ἱκῆ ταραφάτε μουσταρεκ βερίλρ, χέμ ναετλῖκ βέ ἀφορισμὸς
 ὁκουμάκ σεπεπλερὶ, ἀρατὰν ρέφ ὀλουνούρ, ἐγλιγιλεν σαριλτικτὰ. πουναρτὰν
 ματὰ ὀγλουλαρίμ σιζὲ πεμπιχ ἑτέριμ κι γιαρτιμὶ ἄγιος τάφοςουν γιανιζὶ ἀτζα-

νίχιαν τεγίλ, τίλ γιαρτίμιλαν τεγίλ ἐμὲν κουβετλερίγλεν κατεμτὲν καλᾶν ἀτετι-
 μίς οὐρὲ κι ἀζίχ κοῦτσεριφὲ κεντιχαρί βαριρλάρ σεζταλί γερλερίν ζιγιαρετινέ,
 νὲ ἀχτζεγέ, νὲ ζαχμεδὲ πακμαγιάσις, βὲ τενινίχλε βαρμανίχ, ὅλ ἀζίχ γερλερὲ
 χριστὸς ἐφεντιμίζτὲ ὁλὰν ἰχτικατινίζιν σαχατετλιγίτιρ κεντινὶν τοχτουγού κε-
 τιγὶ ὁλοῦρ τιριλιγὶ γερλέρτιρ, μπουναρᾶ βαρμαμῖζ πουναρᾶ γιοῦζ σουρμεμῖς,
 πιζίμ σιφαλιγιμῖζ χατιρεσινᾶ ὅλ γερλερτὲ οὐλοῦπ τιριλίπ, βὲ γκελίπ ὀραλαρτᾶ
 σὸν ἀχίρ γκιουνλεριντὲ σεραχατινὶ κουρατζάκ, ἐφεντιμίζὲ τεμᾶμ ἱμᾶν τεμᾶμ
 ἰχτικὰτ βερτιγιμῖζὲ νισάντιρ. Ποῦ γερλερίν ζιγιαρετινέ βαρανλάρ χέμ σατακασι-
 νὶν χέμ ζαχμετινὶν μουκαπελεσινὶ πουντᾶτε χουζούρι τιβανιντᾶτε χουρμετλί
 ἄλρ. Ἰμιτι ὀγλουλαρίμ μαλιμιμῖζ ὀλτοῦ βουκοῦφ ὀλμουσουςτουρ, ἰχτικατλί βὲ
 ἱνᾶμ ντοστλαριμῖζτᾶν ταγκρινὶν ναζαρί οὔρενιζτὲ ὀλμάγλαν σιζὲ πῖρ ἀζίχ
 ἱκραμλῆ ἀλαχτᾶν κορκάρ, ἀλάχ μουχαπετλῆσι πῖρ ἀρχιερέα βερμίστιρ, ἱξανινᾶ
 σουκοῦρ ἐτμελίσινιζ, κεντίμ βουκοῦφ ὀλαλί σεβιντζλίημ ὀγλὲ μαλιμ ὄλουν ὅλ
 χουσουστὲν σιζὲ φάρζτιρ πορτζουλούσουνους κουτζουγουνους βὲ πουγουγουνους
 ἀζίχ μητροπολουτινουζᾶ ἀζίχ ρούχ ταραφιντᾶν παπανιζᾶ, μουχαπάτ εὐλάβειαν
 βὲ μουτουλοῦλ κετηρμὲκ χέρβέτζιλεν κεντινὶν τεμπιχλερινέ, νασαχατλαρινᾶ
 ἔταατ ἐγλεγέσις μουτοῦ ὀλάσις. κεντινὲ γιαρτίμ κεσενίχλεν σοζουνούχλαν χουζ-
 μετινίχλεν, ζαχμετινίχλεν βερέσις, ὀγουτλερινὶ χέρβέτζιλεν μακοῦλ γκιορέσις.
 ζῆρα πεγουνού παγούν ἀλλαχὶν καρσισιντᾶ τοβατζῆνιζ τουρούγιωρ ἀλλαχὶν
 πακσισλαρινὶ σιζὲ κουλαβισλαγίγιωρ, ἀχρετινίχ βὲ τουνιανίχ μαρμουρλουγουνού
 ρούξιςῆπ τιλεγίγιωρ, ἱπατετλεριντὲ, σίτζτε ποῦ ἐγλικλερίν μουκαπελεσινέ μουχα-
 πὲτ μουτουλοῦλ βέριν. χέμ πιριπιρινιζὶν ἀραναντᾶ ἐμὶν ὄλουν, μουχαπετὲ που-
 λούνουν καρταςλάρ κιπί, ἀλάχ κορκουσοῦ οὔχερινιζτὲ ὀλσοῦν, ταγίμ ἐρκαννλί
 ὄλουν, ἐκκλησηνιζὲ ἰχτικατλίτζε βὲ σικίτζα βάριν, πῖρ ἱπατὲτ βαχτινὶ κατζίρμαν
 ἐξομολόγησα ἀγιπσίς βάριν, βὲ ἀζίχ ἀγιαμιστίριαγι χριστὸς ἐφεντιμίζιν τενινὶ βὲ
 κανινὶ πακλιγίλε ἄλιν. ὀμουρουνοῦζ τεμᾶμ χριστιανλιγινιζᾶ ἱλαγίκ ὄλσοῦν, ἀζίχ
 ὀμοῦρ ὀλᾶ, κι ταγκριτὲ σιζίνιτζιν σᾶς ὀλᾶ, σιζὶ γιαρατᾶν ἀλάχ ἀρανιζτᾶ
 ἱκραμλῆ ὀλᾶ, βὲ ὅλ ἀζίχ ἀλλαχὶν μερχαμετλιγὶ τζουμλενιζὶν οὔρενιζτὲ ὀλᾶ ἁμῶν.

Ἀποκατάσταση τοῦ τουρκικοῦ κειμένου

Izzetli klirikoslar, ikramlı papazlar mürvetli ve kakiketli devletli-
ler, bazırganlar, ehtiyarlar ve cemi ortodoxa hristyanlar, aziz Ἀγ-
κυρα Mitropolisinde sakın olanlar, erkek ve dişehliler, küçük ve
büyük, aziz Allahımız tarafından muhabbetli evlâtlarım, cümlenize
5 Allah tarafından bahşis emnlik, merhamet dilerim, ve Hristos efendi-
mizin yattığı aziz ve ömür verici mezarından size yardım, kuvvet,
sağlık ve nazar ola, bizim tarafımızdan da εὐχή, εὐλογία ve συγχώ-
ρησις verilir cümlenize. kahatımızı muhabbetinize yollamanın se-
beb— i iptidası size εὐλογία vermektir oğlularım, ve beyan eyleriz
10 ki Allah azimisana sizin için kademi davacıyız, bütün ibadetleri-
mizde dileriz sizi san esan ömür devletiylan saklayan, ve bütün öm-
rünüzde emn eyleye. İkinci sebebi beyan eylemektir ki aziz Ἀγιος
Τάφος’ un götürülmez borc sebebinden ve yeni yapılarına, sectalı ve
aziz yerlerinde olan harcları için, ve günde ihtizalı harcları
15 hatiresinden, kat i çok ihtizada sikletlerde bulunuruz. O husustan
kendimiz de bu ihtizanın sebebinden ne hastalığımızı, ne ihti-
yarlığımıza merhamet idüp, yol zahmetlerini kabul eyledik, ve bu
tarafalara gelmişiztir ki bir az yardım ve tesalah dilemek için ortodox
hristyan evlâtlarımızdan. Sizlerin de muhabbetine çoktan beri çeki-
20 lirdim yüz yüze gelip εὐχή εὐλογία vermek için, lâkin dediğim se-
beplerden, hastalığın, zayıflığın ve ihtiyarlığın alınconulduk.
Ruhumuz muhabbetiyle gine size çok yakınım, ve ricalar sürerim
ki bize gelmemizde edeceğiniz hürmetleri ve yardımları, şimdi sizde
olan kardaşlarımıza πατέρες aziz Ἀγιος Τάφος’ un hizmetkârlarına
25 hürmetlice yardım eylesesiz ve sevindiresiz her vecilen ve bu
yardımlarınız mukabelesine, size asitan kardaşlarınızın de ikramı
size vardıktan soğra hem o Kudşerifin, Ἀγία Ἱερουσαλήμ, sezzali
yerlerinde bütün manastırlarında adınız kademi anılır olur ve size
Allah tarafından sadakanız mukabeleleri hürmetli kat ve kat olur. Bir

- | | | | | |
|----------------|------------------|-----------------|----------------------|-------------------|
| 1. mürüvetli, | devletliler | 2. bazırganlar, | ihtiyarlar | 3. dişiler |
| 8. kağıtımız | 9. oğullarım | 10. azimisine, | davacıyız | 11. şen, esen |
| devletiyle, | saklaya | 13. secdeli | 14. iktizalı harclar | 15. hatırasından, |
| iktizada | 16. iktizanın | 17. edip | 18. gelmişiz dir | ki, teselli |
| 23. gelmenizde | 25. eylesesiniz, | sevindiresiniz, | vesile ile | 27. sonra, |
| secdeli | 28. kademli | 29. hürmetli | | |

- 30 de bu ricayı süreriz benim oğlularım, her kimin aranızdan "Άγιος
Τάφος" a Kudşerife ataması varsa, ya evvelden ola de verilmedik
ola bir sebep ilen esir hökmünden, ya şimdi yakında atanmış ola, ya
şimden soğra atanılacak olan şeyleri, muhabbetiyle ve eğlendirmen-
den veresiz ki atağan adamlarınızın sadakalarını yerini bula, ve
35 μνημόσουνο' ları ol aziz Kudşerif kiliselerinde okuna, ve bilesiz ki
böyle muhabbetiyle ve eğlendirmesiz verildikta, sebep mukabele-
sine Tagrı verenlere de verir ve εὐχὴ εὐλογία iki tarafa da müşterek
verilir. Hem naletlik ve ἀφορισμός okumak sebepleri aradan ref
olunur eyliyiyle sarıldıkta. Bunlardan mada oğlularım size tembih
40 ederim ki yardımı "Άγιος Τάφος" un yalınız ahcan— i cihan, değil
dil yartımıylan, değil emen kuvvetleriyle, kademden kalan adetimiz
üzre ki aziz Kud şerife kendihari verirler secdali yerlerin ziyaretine,
ne ahçeye ne zahmede bakmayasız ve teninizle varmanız o aziz yer-
lere Χριστός efendimizde olan ihtikatınızın şahadetliğidir kendinin
45 doğduğu kezdiyi olur dirildiği yerlerdir. Bunlara varmamız bunlara
yüz sürmemiz, bizim şifalığımız hatrasına ol yerlerde olup dirilip ve
gelip oralarda son âhir günlerinde serahatını kuracak. Efendimize
temam ihtikap, tamam iman verdiğimizize nişandır bu yerlerin ziyare-
tine varanlar hem satakasının hem zahmetinin mukabelesini bunda
50 da huzur— i divanında hürmetli alır.

- İmdi oğlularım malımız oldu vukuf olmuşusdur, ihtikatlı ve inam
dostlarımızdan Tagrını nazarı ürenizde olmağın size bir aziz
ikramlı allahtan korkar, allah muhebbetlisi bir ἀρχιερέα vermiştir.
İksanına şükür etmelisiniz. Kendim vukuf olalı sevinçliyim öyle
55 malûm olun ol hususten size farzdır borçlusunuz küçüğünüz ve
büyüğünüz aziz mitropolitunuza aziz ruh tarafından babanıza, mu-
habat εὐλάβειαν ve mutulul getirmek her vecilen kendinin tembihle-
rine, nasahatlarına etaat eyleyesiz mutulu olasız. Kendine yardım ke-
senizlen, sözünüzlen, hizmetinizlen, zahmetinizlen ve resia öğütle-
60 rini her vecilen mâkul göresiz. Zira be günü bağün Allahın

30. oğullarım 31. olan da 32. olan, ile, hükümünden, olan 33. şim-
diden, sonra 34. veresiniz, sadakaları, bulsun 35. okunsun, bilesiniz
36. eğlendirmeden, verildikte 37. Tanrı 39. iyiliğiyle 41. yardımı ile
42. kendi hali verirler, secdali yerlerin 42. akçeye, bakmayasınız
44. şehadetliği 45. varmamız 46. sürmemiz, o, ölüp 47. serhatını
48. tamam, tamam 51. şimdi oğullarım, olmuştur iman
52. tanrının, üzerinizde olmakla 54. ihsanına, o 55. husustan
56,57. mitropolitinize, muhabbet, vesile ile 57. mutluluk 58. eyley-
esiniz, mutlu olasınız 59. sözünüzle, hizmetinizle, veresiniz 60. vesile ile,
göresiniz, bugüne bugün

karşısında dovacınız duruyor, Allahın bakışlarını size
kullavıslayıyor, âhretiniz ve dünyanız mamurluğunu rusicep diliyi-
yor ibadetlerinde. Siz de bu eyiliklerin mukabelesine muhabet
mutulul verin. Hem birbirinizin arananda emin olun, muhabette
65 bulunun kardaşlar gibi, Allah korkusu üzerinizde olsun, tayın er-
kanlı olun. Ekklesenize ihtikatlice ve sıkıca varın, bir ibadet vahtini
kacırman, ἐξομολόγησα ayıpsız varın, ve aziz aya mistiryayı
efendimizin tenini ve kanını paklıyile alın. Ömürünüz tamam hristy-
anlığınız ilayık olsun, aziz ömür ola ki Tağrı de sizin için saz ola,
70 sizi yaratan Allah aranızda ikramlı ola ve ol aziz Allahın merhame-
tliği cümlelizin ürenizde ola amin.

61. davacınız	62. kullandırıyor,	ruz—üşep	62,63. diliyor
64. mutluluk, arasında	66. vaktini	67. kaçırmayın	68. paklıkla
69. layık, tanrı da	70. o, üzerinizde		

Κατά λέξη απόδοση του καραμανλίδικου κειμένου

Δοξασμένοι κληρικοί, βραβευμένοι παπάδες, φιλόανθρωποι κρατικοί λειτουργοί, ενάρετοι γέροντες και τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ποὺ ἡσυχάζετε στὴν ἁγία μητρόπολη Ἀγκύρας, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, προσφιλεῖ τέκνα τοῦ Ἀγίου Θεοῦ μας, σὲ ὅλους σας εὐχομαι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δωρεὰ, ἀσφάλεια καὶ φιλανθρωπία. Καὶ εἴθε νὰ ἔρθει σ' ἐσᾶς ἀπὸ τὸν Ζωοδόχο Τάφο τοῦ Κυρίου μας τοῦ Χριστοῦ, δύναμη, ὑγεία καὶ καθαρότητα, καὶ ἀπὸ μέρους μας δίδεται σὲ ὅλους σας εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἡ πρώτη αἰτία γιὰ τὴν ὁποία στέλνουμε αὐτὸ τὸ χαρτί στὴν ἀγάπη σας, εἶναι γιὰ νὰ σᾶς δώσουμε, τέκνα μου, εὐχή καὶ εὐλογία, καὶ νὰ σᾶς γνωστοποιήσουμε ὅτι θὰ εἴμαστε πάντα συνήγοροί σας στὸν Ὑψιστο Θεό, καὶ σ' ὅλες μας τίς προσευχὲς εὐχόμεστε νὰ σᾶς φυλάει ὑγιεῖς καὶ χαρούμενους καὶ εὐτυχισμένους, καὶ νὰ σᾶς καθιστᾷ ἀσφαλεῖς στὴ ζωὴ σας ὅλη. Ἡ δευτέρη αἰτία εἶναι νὰ σᾶς γνωστοποιήσω ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν δυσβαστάκτων χρεῶν τοῦ Ἀγίου Τάφου, καὶ τῶν ἐξόδων ποὺ ἔγιναν γιὰ τὰ νέα κτίρια στοὺς προσκυνητοὺς καὶ ἁγίους Τόπους, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν καθημερινῶν ἀναγκαίων ἐξόδων, βρισκόμαστε σὲ ὑπερβολικὰ μεγάλη ἀνάγκη καὶ βάσανα. Ἀπ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, κι ἐμεῖς, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, δὲν σπαγγιστικαμε οὔτε τὴν ἀρρώστια μας οὔτε τὰ γεράματά μας, καὶ ἤρθαμε σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους νὰ ζητήσουμε λίγη βοήθεια καὶ παρηγοριά ἀπὸ τὰ τέκνα μας τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανούς. Ἐδῶ καὶ πολὺ καιρὸ ἀπέφευγα νὰ ἔρθω πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὴν ἀγάπη σας γιὰ νὰ σᾶς δώσω εὐχή καὶ εὐλογία, διότι ἐμποδίστηκα γιὰ τίς αἰτίες ποὺ σᾶς εἶπα, δηλ. ἀρρώστια, ἀδυναμία καὶ γεράματα. Μὲ τὴν ἀγάπη τῆς ψυχῆς μας πάλι εἶμαι πολὺ κοντὰ σας καὶ σᾶς παρακαλῶ τίς τιμὲς καὶ τίς βοήθειες ποὺ θὰ πραγματοποιήσετε μὲ τὸν ἔρχομό σας σὲ μᾶς νὰ τίς κάνετε στοὺς ἀδελφούς μας τοὺς πατέρες καὶ ὑπηρέτες τοῦ Ἀγίου Τάφου, ποὺ βρίσκονται τώρα σὲ σᾶς. Μὲ κάθε εὐκαιρία μὲ σεβασμὸ βοηθήστε τους καὶ χαροποιήστε τους. Καὶ σὲ ἀνταπόδοση αὐτῶν σας τῶν βοηθειῶν [θὰ ἀξιωθεῖτε] τὴ βασιλεία [τῶν οὐρανῶν]. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴ δωρεὰ τῶν ἀδελφῶν σας σὲ σᾶς καὶ τὸ ὄνομά σας θὰ μνημονεύεται συνεχῶς στὴν Ἁγία Ἱερουσαλὴμ καὶ σ' ὅλα τὰ μοναστήρια τῶν Ἀγίων Τόπων καὶ ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ἀνταποδώσει στὸ πολλαπλάσιο τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τίς τιμὲς σας.

Καὶ σᾶς παρακαλῶ, τέκνα μου, ὅποιος ἀπὸ σᾶς ἔχει τάμα στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στὸν Ἅγιο Τάφο, εἴτε τὸ εἶχε ἀπὸ πρὶν καὶ δὲν τὸ ἔδωσε γιὰ κάποια αἰτία δουλειᾶς, ἢ ἂν ἔχει τάμα τώρα κοντὰ, ἢ ἂν θὰ κάνει τάμα στὸ μέλλον, αὐτὰ νὰ τὰ δώσετε χωρὶς καθυστέρηση καὶ μὲ ἀγάπη, ὥστε νὰ βρεῖ τὴ θέση τῆς ἡ ἐλεημοσύνης σας γι' αὐτοὺς ποὺ κᾶντε τὸ τάμα, καὶ τὸ μνημόσυνό τους νὰ διαβάζεται στὶς ἐκκλησίες τῆς Ἀγίας Ἱερουσαλὴμ, καὶ νὰ ξέρετε ὅτι, ὅταν δοθεῖ ἔτσι μὲ ἀγάπη καὶ χωρὶς καθυστέρηση, ὁ Θεὸς σὺν ἀντίδωρο δίδει καὶ αὐτὸς σ' αὐτοὺς ποὺ δίνουν. Ἡ εὐχή καὶ ἡ εὐλογία δίδεται κοινὴ καὶ στὰ δύο μέρη, καὶ ἔτσι αἴρονται οἱ αἰτίες τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς κατάρας. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, τέκνα μου, σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι

ή βοήθεια του 'Αγίου Τάφου δέν είναι ό περίλυπος κόσμος, δέν είναι μέ τη βοήθεια τών λόγων, αλλά κατά τη συνήθειά μας πού έμεινε από πολύ παλιά δίνουν έθελοντικά στόν 'Αγιο Τάφο γιά τήν επίσκεψη τών προσκυνητών τόπων. Είναι και μαρτυρία τής ύπακοής σας στόν Κύριό μας Χριστό, εκεί πού γεννήθηκε και πέθανε και αναστήθηκε. Πρέπει νά φθάσουμε σ' αυτούς [τούς τόπους] νά τούς προσκυνήσουμε, όπου γιά χάρη μας πέθανε, αναστήθηκε και θά ιδρύσει τή βασιλεία του τίς τελευταίες μέρες του κόσμου. Και είναι σημάδι ύπακοής και πίστης στόν Κύριό μας, και αὐτοί πού έρχονται νά επισκεφτοῦν αὐτούς τούς τόπους θά παίρνουν τό αντίδωρο και τών κόπων τους και τής έλεημοσύνης τους μπροστά στο βήμα του Χριστού. Έτσι, τέκνα μου, ξέρετε ότι έγινε ή περιουσία μας, από τούς προσεκτικούς και φιλόανθρωπους φίλους μας. 'Ο Θεός, πού έχει τό βλέμμα του επάνω σας, σᾶς χάρισε έναν χαρισματικό, θεοφοβούμενο, φιλόθεο και άγιο άρχιερέα. Πρέπει νά ευγνωμονείτε γιά τή δωρεά του. 'Εγώ από τότε πού τό έμαθα είμαι πολύ χαρούμενος, νά τό ξέρετε. Είναι ιερό καθήκον γιά σᾶς, έχετε χρέος μεγάλοι και μικροί στόν άγιο μητροπολίτη σας και στόν κατά πνεῦμα πατέρα σας, άγάπη, εύλάβεια και εύτυχία σέ κάθε περίπτωση νά ύπακούτε στίς παραγγελίες και στίς συμβουλές του και νά είστε εύτυχεis. Νά τόν συνδράμετε μέ τό πουργί σας, μέ τίς υπηρεσίες σας, μέ τούς κόπους σας. Και τίς συμβουλές του νά τίς θεωρείτε σέ κάθε περίπτωση λογικές. Διότι σᾶς υπερασπίζεται ενώπιον του Θεού, χειρίζεται τίς δωρεές του Θεού, ζητάει στίς προσευχές του νυχθημερόν τήν καθαρότητα του κόσμου και τής μέλλουσας ζωής, και έσεis σάν αντίδωρο αὐτῶν δώστε του άγάπη και εύτυχία. 'Ακόμη νά είστε άσφαλείς μεταξύ σας, μέ άγάπη σάν άδέλφια. 'Ο φόβος του Θεού νά είναι άπάνω σας, νά θεωρείτε πρώτοι σέ όλα. Νά πηγαίνετε στήν έκκλησία ύπάκουα και συχνά· μη χάνετε καμιά άκολουθία. Νά φτάνετε στήν έξομολόγηση χωρίς ντροπή, και νά λαμβάνετε τά 'Αγια μυστήρια τό Σῶμα και τό Αίμα του Κυρίου μας μέ καθαρότητα. 'Η ζωή σας όλη νά ταιριάζει μέ τό Χριστιανισμό σας, νά είναι άγια ζωή, ώστε και ό Θεός νά είναι γιά σᾶς ισχύς και ό Δημιουργός σας δωρητής και τό Έλεος του Θεού πάνω σέ όλους σας. 'Αμήν.

1. *Die Bedeutung der Sprache in der Kultur*
 2. *Die Entwicklung der Schrift*
 3. *Die Rolle der Literatur*
 4. *Die Funktion der Kunst*
 5. *Die Bedeutung der Wissenschaft*
 6. *Die Rolle der Philosophie*
 7. *Die Funktion der Religion*
 8. *Die Bedeutung der Politik*
 9. *Die Rolle der Wirtschaft*
 10. *Die Funktion der Gesellschaft*
 11. *Die Bedeutung der Familie*
 12. *Die Rolle der Individuen*
 13. *Die Funktion der Natur*
 14. *Die Bedeutung der Zeit*
 15. *Die Rolle der Raum*
 16. *Die Funktion der Identität*
 17. *Die Bedeutung der Moral*
 18. *Die Rolle der Ethik*
 19. *Die Funktion der Ästhetik*
 20. *Die Bedeutung der Logik*
 21. *Die Rolle der Mathematik*
 22. *Die Funktion der Physik*
 23. *Die Bedeutung der Chemie*
 24. *Die Rolle der Biologie*
 25. *Die Funktion der Medizin*
 26. *Die Bedeutung der Psychologie*
 27. *Die Rolle der Soziologie*
 28. *Die Funktion der Anthropologie*
 29. *Die Bedeutung der Geographie*
 30. *Die Rolle der Historie*
 31. *Die Funktion der Philosophie*
 32. *Die Bedeutung der Kunst*
 33. *Die Rolle der Literatur*
 34. *Die Funktion der Wissenschaft*
 35. *Die Bedeutung der Politik*
 36. *Die Rolle der Wirtschaft*
 37. *Die Funktion der Gesellschaft*
 38. *Die Bedeutung der Familie*
 39. *Die Rolle der Individuen*
 40. *Die Funktion der Natur*
 41. *Die Bedeutung der Zeit*
 42. *Die Rolle der Raum*
 43. *Die Funktion der Identität*
 44. *Die Bedeutung der Moral*
 45. *Die Rolle der Ethik*
 46. *Die Funktion der Ästhetik*
 47. *Die Bedeutung der Logik*
 48. *Die Rolle der Mathematik*
 49. *Die Funktion der Physik*
 50. *Die Bedeutung der Chemie*
 51. *Die Rolle der Biologie*
 52. *Die Funktion der Medizin*
 53. *Die Bedeutung der Psychologie*
 54. *Die Rolle der Soziologie*
 55. *Die Funktion der Anthropologie*
 56. *Die Bedeutung der Geographie*
 57. *Die Rolle der Historie*
 58. *Die Funktion der Philosophie*
 59. *Die Bedeutung der Kunst*
 60. *Die Rolle der Literatur*
 61. *Die Funktion der Wissenschaft*
 62. *Die Bedeutung der Politik*
 63. *Die Rolle der Wirtschaft*
 64. *Die Funktion der Gesellschaft*
 65. *Die Bedeutung der Familie*
 66. *Die Rolle der Individuen*
 67. *Die Funktion der Natur*
 68. *Die Bedeutung der Zeit*
 69. *Die Rolle der Raum*
 70. *Die Funktion der Identität*
 71. *Die Bedeutung der Moral*
 72. *Die Rolle der Ethik*
 73. *Die Funktion der Ästhetik*
 74. *Die Bedeutung der Logik*
 75. *Die Rolle der Mathematik*
 76. *Die Funktion der Physik*
 77. *Die Bedeutung der Chemie*
 78. *Die Rolle der Biologie*
 79. *Die Funktion der Medizin*
 80. *Die Bedeutung der Psychologie*
 81. *Die Rolle der Soziologie*
 82. *Die Funktion der Anthropologie*
 83. *Die Bedeutung der Geographie*
 84. *Die Rolle der Historie*
 85. *Die Funktion der Philosophie*
 86. *Die Bedeutung der Kunst*
 87. *Die Rolle der Literatur*
 88. *Die Funktion der Wissenschaft*
 89. *Die Bedeutung der Politik*
 90. *Die Rolle der Wirtschaft*
 91. *Die Funktion der Gesellschaft*
 92. *Die Bedeutung der Familie*
 93. *Die Rolle der Individuen*
 94. *Die Funktion der Natur*
 95. *Die Bedeutung der Zeit*
 96. *Die Rolle der Raum*
 97. *Die Funktion der Identität*
 98. *Die Bedeutung der Moral*
 99. *Die Rolle der Ethik*
 100. *Die Funktion der Ästhetik*

— 20 —
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 8